

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Kuparinen, K. & Rätty M. (toim.)

ELÄMYKSILLÄ OSAKSI YHTEISKUNTAA – HANKKEEN SATOA

Copyright © tekijät ja Laurea-ammattikorkeakoulu 2019

Kannen kuva: Scott Webb on Unsplash

Sivun 7 kuva: Felix Dubois on Unsplash

Sivun 59 kuva: JFL on on Unsplash

Sivun 67 kuva: Edgar Chaparro on Unsplash

Sivun 76 kuva: Nicolas Tissot

Takakannen kuvat: Katja Mielonen ja Minttu Rätty

ISSN-L 2242-5241

ISSN 2242-5225 (verkko)

ISBN: 978-951-799-516-0 (verkko)

Kuparinen, K. & Rätty M. (toim.)

ELÄMYKSILLÄ
OSAKSI YHTEISKUNTAA -
HANKKEEN SATOA

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	6
ELÄMYKSILLÄ OSAKSI YHTEISKUNTAA – UUSIA TUULIA AISTIEN-MENETELMÄN KÄYTTÖÖN	8
Minttu Rätty	
ELÄVÄ MAISEMA KIELEN OPPIMISEN TUKENA	16
Kristiina Kuparinen	
ELO-HANKE OSALLISUUTTA EDISTÄMÄSSÄ	26
Riikka Kanervo	
ELO RAUTPIIHAN AVOIMESSA PÄIVÄKODISSA	36
Tessa Härkönen	
KULTTUURI TUOKSUU KIRJASTOSSA	40
Adwoa Brewu	
TUNTEIDEN MERKITYS ASENNETYÖSSÄ	46
Johanna Matikainen	
LÖYTÖRETKIÄ MUTKIKKAILLA POLUILLA	54
Minttu Rätty & Jaakko Sannemann	
SHAAH & SHEEKO; EMBRACING IDENTITY IN THE MUL- TISENSORY SPACE FOR ADOLESCENT GIRLS	60
Hafsa Dahir & Fathi Osman Mohamed	
A MULTISENSORY APPROACH TO STRENGTHENING THE DEVELOPMENT OF MULTICULTURAL IDENTITY; A SUP- PORT FOR PARENTS	68
Taisekwa Sigibodha & Tiina Wikström	

ESIPUHE

Moniaistista tilaa ei ole helppo pukea sanoiksi. Siksi pyydämme sinua aluksi sulkemaan silmäsi ja matkaamaan mielessäsi paikkaan, jossa nyt haluaisit olla tai jonne haluaisit palata. Mitä näet? Kuulet? Miltä tuoksu? Miltä asiat ympärilläsi tuntuvat? Kuulostele hetki ja avaa silmäsi. Aistienmenetelmä ja moniaistinen tila pyrkivät tuomaan jotain tämänkaltaista lähellesi, helposti lähestyttäväksi oppimisen ympäristöksi.

Tässä julkaisussa esittelemme niitä tapoja, joilla olemme kehittäneet oppimisympäristöä ja menetelmää ESR-rahoitteisessa ELO – Elämyksillä osaksi yhteiskuntaa -hankkeessa 2016–2018. Kirjoittajat ovat hankkeessa toimineita Espoon kaupunginkirjaston, Laurea-ammattikorkeakoulun ja SPR:n asiantuntijoita ja korkeakouluopiskelijoita, jotka esittelevät Aistienmenetelmän sovelluksia eri näkökulmista.

Moniaistisen tilan konsepti on kehittynyt pitkän ajan kuluessa. Ensimmäisessä artikkelissa tilan ja menetelmän kehittäjä Minttu Rätty kuvaa työskentelyn taustaa ja sitä yhteistyötä, jonka pohjalle ELO:n toiminta suunniteltiin. Korkeakoulun, kirjaston ja vapaaehtoistyössä paikallisesti vahvasti toimivan SPR:n yhteinen kehittäminen vastaa hyvin esimerkiksi opetus- ja kulttuuriministeriön toimenpide-ehdotuksia malleista, jotka tukevat kotoutujien kytkeytymistä lähiympäristönsä yhteisöihin (ks. Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi 2017, 20).

ELO-hankkeessa jo aiemmin toimivaksi koettua menetelmää sovellettiin osin uusilla alueilla. Yksi painopiste maahanmuuttajien parissa toimittaessa oli suomen kielen oppimisen tuki. Suomi toisena kielenä -lehtori Kristiina Kuparisen artikkeli valottaa yhtäältä niitä perusteita, joille tätä ei-muodollista toimintaa kehitettiin ja toisaalta esittelee tuotetun materiaalin konkreettisia soveltamismahdollisuuksia. Toiminnassa keskeistä on dialogisuus ja osallistujien vaikuttamismahdollisuudet.

Hankkeen yhtenä toiminta-ajatuksena oli myös edistää kaikkien osallistujien taitoja toimia jatkuvasti monimutkaistuvassa maailmassa. Tämä heijastuu esimerkiksi artikkelissa, jossa sosiaalialan lehtori Riikka Kanervo kuvaa vapaaehtoisten, opiskelijoiden ja maahanmuuttajataustaisten osallistujien vuorovaikutusta, jossa jokainen on sekä opas että oppija. Projektityöntekijä Tessa Härkönen taas tuo tekstissään avoimen päiväkodin toiminnasta näkyviin ne joustavat mahdollisuudet, joita Aistienmenetelmä tarjoaa.

Kirjastoilla on tärkeä rooli tiedon välittäjinä ja vuorovaikutuksen mahdollistajina. Merkityksellinen Suomessa –toimintaohjelma (OKM 2016) laajentaa kuvaa entises-tään: kirjastojen tehtävä on edistää toiminnallaan luottamusta ja hyvinvointia sekä ihmisten omaehtoista osallistumista yhteiskunnalliseen elämään. Espoon kaupunginkirjaston Entressen projektityöntekijä Adwoa Brewu kuvaakin artikkelissaan niitä monimuotoisia tapoja, joilla kirjaston asiakkaat ovat lähteneet mukaan muok-kaamaan avointa tilaa ja kertomaan omaa tarinaansa.

SPR:n puheenvuorossa Johanna Matikainen pohtii tiedon ja tunteen rooleja asen-teiden muovaajina: pakolaisteltassa aistitaan yhdessä toisten todellisuutta tuodaan näin uusia aineksia keskusteluun maahanmuuttajista.

Yksi hankkeen tavoitteista oli yhdessä kehittäminen, verkostoissa oppiminen ja hankkeen tulosten juurruttaminen, jota tässä pohtivat projektipäällikkö Minttu Rätty ja Entressessä työskentelevä Jaakko Sannemann.

Julkaisun lopussa ääneen pääsevät Laurea-ammattikorkeakoulun Degree Programme in Social Services –ohjelman opiskelijat, jotka ovat tehneet opinnäy-tetyönsä ELO-hankkeen puitteissa. Englanninkieliset artikkelit valottavat niitä Aistien-menetelmän soveltamismahdollisuuksia, joita he tulevana sosiaalialan ammattilaisina voivat käyttää.

Haluamme kiittää Hämeen ELY-keskusta hankkeen rahoituksesta ja tuesta toimin-tamme aikana, sillä se on tehnyt mahdolliseksi monet mieleenpainuvat elämykset näiden kahden vuoden aikana. Erityinen kiitos kuuluu tietysti niille lukemattomille maahanmuuttajille, vapaaehtoisille, paikallisille yhteistyökumppaneille ja opiskeli-joille, joiden kanssa olemme saaneet työskennellä.

Voit taas sulkea silmäsi. Näetkö sellaisen tilan, jossa voisit jakaa oman tarinasi ja kuulla monta muuta?

Lämpimin terveisin
ELOn projektiryhmä

Minttu Rätty,

projektipäällikkö, Laurea-ammattikorkeakoulu

ELÄMYKSILLÄ OSAKSI YHTEISKUNTA - UUSIA TUULIA AISTIEN-MENETELMÄN KÄYTTÖÖN

Kaksisuuntaista kotoutumista edistämässä

Elämyksillä osaksi yhteiskuntaa –hanketta suunniteltiin aikana, jolloin Suomeen oli saapunut ennätysmäärä turvapaikanhakijoita. Vuonna 2015 heitä tuli Suomeen yli 30 000. Suuret ihmismäärät johtivat tarpeeseen pohtia, miten kaikille oleskeluluvan saaneille järjestettäisiin kotouttamispalveluja. Yksi pääkaupunkiseudun erityishaasteista oli ja on, että täällä oleskelee ihmisiä, joiden varsinainen kotipaikka on muualla Suomessa. Toisaalta erityisesti pääkaupunkiseudulla on yhä enemmän eri syistä maahan saapuneita ulkomaalaisia. Suomeen on tullut enenevässä määrin ulkomaalaisia työn, opiskelun ja perhesuhteiden vuoksi, ja erityisesti pääkaupunkiseutu on monikielinen ja –kulttuurinen. Pääkaupunkiseudun 25 - 44-vuotiaista joka viides on ulkomaalaistaustainen. (Sisäministeriö 2019; Ulkomaalaistaustaiset Helsingissä.)

Maahanmuuttajien määrän kasvun myötä kotoutumista tukevia toimintamuotoja on tarve uudistaa ja kehittää. Suomessa kotoutuminen on määritelty kaksisuuntaiseksi prosessiksi, jossa maahanmuuttaja hankkii aktiivisesti yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja ja toisaalta yhteiskunta muuttuu väestön monimuotoistuesssa. Yhteiskunnan on tarjottava maahanmuuttajalle riittävät mahdollisuudet kotoutumiseen ja aktiiviseen osallistumiseen, sillä kotoutuminen tapahtuu aina vuorovaikutuksessa suomalaisen yhteiskunnan kanssa erilaisissa arjen tilanteissa (kotoutuminen.fi). Avoimia lyhytkestoisempia toimia tarvitaan,

jotta tavoitetaan myös ne maahanmuuttajat, joilla ei ole mahdollisuuksia osallistua kokopäiväiseen kotoutumiskoulutukseen. Osalla kotona olevista perheenäideistä tai ikääntyvistä saattaa olla hyvinkin heikko perusta uuden kielen oppimiselle. Toisaalta vaikka maahanmuuttajalla olisi jo kielen perustaidot, tarvitsee hän mahdollisuuksia aktiiviseen suomen kielen käyttöön.

Kaksisuuntainen kotoutuminen edellyttää myös luontevia paikkoja eri taustaisten ihmisten kohtaamiselle. Vaikka monikulttuurisuus on lisääntynyt erityisesti pääkaupunkiseudulla, ja monelle kulttuurienväliset kohtaamiset ovat arkipäivää, tarvitaan edelleen positiivista kohtaamista tukevia tiloja. Lisääntyvä kielteinen asenneilmapiiri on huolestuttava ilmiö, johon tarvitaan erilaisia vastavoimia. Kirjastot ja oppilaitosten yhteiset tilat ovat paikkoja, joissa voidaan edistää kohtaamista, osallisuutta ja julkisen tilan haltuunottamista.

Tulevaisuuden taitoja avoimessa oppimisympäristössä

Edellisen ESR-kauden Avoimissa oppimisympäristöissä aktiiviseksi kansalaiseksi -kehittämisohjelman koordinaatiohankkeen julkaisussa Saloniemi (2011) kuvasi tulevaisuuden yhteiskuntaa oppimisyhteiskuntana, jossa kaikki oppivat ja opettavat. Yhteiskunnan, oppilaitosten, työelämän organisaatioiden tai erilaisten verkostojen tehtävänä ei ole ainoastaan mahdollistaa oppimista uudelaissa ympäristöissä, vaan myös luoda tukiverkosto, joka estää kansalaisten syrjäytymisen ja opettaa tarvittavia taitoja. Tähän hanke osaltaan etsi ratkaisuja: miten voimme yhä paremmin organisoida yhteiskunnan, jossa vastavuoroisesti opitaan ja osallistetaan toimijoina niin virallisia organisaatioita, kansalaisjärjestöjä kuin yksittäisiä kansalaisiakin?

Kirjasto toimintaympäristönä mahdollistaa matalan kynnyksen osallistumisen. Myös Laurean tiloissa voidaan luoda uudenlaista avointa oppimisympäristöä, joka avaa oppilaitoksen tilat paikallisyhteisön käyttöön.

Kirjastoissa ja oppilaitosten yhteisissä tiloissa voidaan edistää kohtaamista, osallisuutta ja julkisen tilan haltuunottamista.

Kyse ei ole pelkästään tilasta, jossa voidaan kohdata ja oppia. Aistien-tilojen rakentaminen yhteisenä prosessina on oppimisprosessi, jolla pyritään edistämään ihmisten taitoja toimia yhä kansainvälisemmässä ja monimutkaistuvassa maailmassa. Tällaisia taitoja voi kuvata esimerkiksi Binkleyn ym. (2012) tekemän jaottelun mukaan. Tulevaisuuden taidot jaetaan neljään kategoriaan:

- tapaan ajatella
  - luovuus ja innovaatio,
  - kriittinen ajattelu ja ongelmanratkaisu
  - oppimaan oppiminen
  - metakognitiiviset taidot
- tapaan työskennellä
  - kommunikaatio
  - yhteistyötaidot
- työvälineiden hallintaan
  - informaation lukutaito
  - ICT-lukutaito sekä
- toimimiseen kansalaisena maailmassa
  - globaali ja paikallinen kansalaisuus
  - elämä ja työura
  - kulttuuritietoisuus ja sosiaalinen vastuu

Näitä taitoja hankkeessa pyrittiin edistämään sekä maahanmuuttajille että toisaalta kaikille aktiviteeteissa toimiville, kuten Laurean opiskelijoille ja vapaaehtoisille.

Kuva 1: Laurean Aistien-tila uusittiin tammikuussa 2018

Mikä on Aistien-tila?

Hankkeessa haluttiin siis hyödyntää Aistien-tilaa ja –menetelmää. Nimitykset otettiin käyttöön Aistien – avoimia oppimisympäristöjä –hankkeen aikana vuosina 2011 - 2015. Niillä viitataan menetelmään, joka hyödyntää moniaistisuutta ja elämyksellisyyttä oppimisen, vuorovaikutuksen ja hyvinvoinnin edistäjänä. Aistien-tilan eri aisteja stimuloiva ympäristö perustuu melko yksinkertaiseen esitystekniikkaan. Seinälle heijastetaan maisema dataprojektorilla, äänimaisemana on usein musiikkia tai luonnonääniä. Lisäksi moniaistisuutta tuodaan tilaan kosketeltavien esineiden, hajujen ja makujen kautta. (Räty ym. 2015.)

Tilasta on olemassa sekä kiinteä että liikuteltava malli. Hankkeen alussa kiinteitä tiloja oli Laurean Tikkurilan ja Hyvinkään kampuksilla ja Entressen kirjastossa. Liikuteltava tila on ollut sekä SPR:n pakolaisteltna että Laurean opiskelijoiden käytössä.

Aistien-tilaa voidaan hyödyntää kahdella tavalla. Ensinnäkin oppijat voivat suunnitella ja rakentaa tilan itse, jolloin rakennusprosessi on tärkeä osa oppimista. Toisaalta valmiiksi rakennettu tila voi toimia oppimis-, vuorovaikutus- tai hyvinvointia edistävänä tilana.

Erilaiset pienryhmät voivat rakentaa julkiseen tilaan omasta kulttuurista, taustasta tai mielenkiinnon kohteesta tehdyn tilan. Ryhmä yhdessä suunnittelee tapahtuman kohdeyleisön, tilan sisällön sekä rakennusprosessin kulun. Tällöin prosessi antaa mahdollisuuden pohtia itselle tai ryhmälle tärkeitä asioita asiaa ja eri yksilöiden näkökulmia siihen. Esimerkiksi kun rakennetaan omaa kulttuuria tai harrastusta kuvaava tila, ryhmäläiset jakavat ja neuvottelevat siitä, miten ilmiötä kuvataan. Tilan voi rakentaa myös ilmiöstä, johon ryhmä haluaa perehtyä. Aiheena voi olla vaikka ”Espoon keskus 100 vuotta sitten”, tai ”Vanhustenhuoltoa Tikkurilassa ja Mogadishussa”. Rakentamista varten vaaditaan monipuolista aiheeseen perehtymistä ja asian opiskelua.

Tilan rakentajat keräävät aiheesta kuva- ja videomateriaalia, suunnittelevat tilaan äänimaailman ja sisustuksen. Prosessi antaa mielekästä tekemistä ja mahdollisuuden harjoitella yhteistyö - ja viestintätaitoja. Lisäksi tilan rakentamisen myötä tietotekniset taidot, tiedonhakutaidot ja mediakriittisyys lisääntyvät. Tilan rakentaminen perustuu tietoon ja toisaalta ryhmässä käytyyn keskusteluun; tila ei ole näyttely tai kattava kuvaus aiheesta, vaan yksi näkökulma aiheeseen.

Tämän jälkeen tila on avoinna, joko jollekin valitulle kohderyhmälle tai julkisesti. Rakentajat voivat halutessaan vielä ”isännöidä” tilaa. Aistien-tila kirjastossa, oppilaitoksessa tai muussa julkisessa tilassa antaa uusille ja vanhoille tilan käyttäjille tai yhteisön jäsenille mahdollisuuden esittäytyä, kertoa itsestään ja kulttuuristaan ja tutustua toisiin.

Aistien-tilan tarkoituksena on antaa ääni ja tehdä näkyväksi erilaisia ihmisiä, ryhmiä ja asioita. Valmis tila on tilan rakentajien näkökulma kuvattavaa ilmiöön. Sen tarkoituksena on edistää vuorovaikutusta ja houkutella keskustelemaan. Moniaistisuus herättää usein myös tunteita, joita tilassa on mahdollisuus jakaa. Ne ovat tärkeä osa kohtaamista ja oppimista.

Aistien-tiloja vuodesta 2009

Ensimmäinen Aistien-luokkatila rakennettiin Tikkurilan Laureaan vuonna 2009. Alun perin tilan tavoitteena oli toisaalta voimaannuttaa maahanmuuttajia antamalla heille edes hetkeksi mahdollisuus ”palata” omiin rakkaisiin lapsuudenmaiseimiinsa. Toisaalta pyrittiin edistämään kulttuurien välistä vuorovaikutuksen luomalla tiloja, joissa roolit vaihtuivat ja enemmistön edustajat pystyivät ikään kuin vierailemaan maahanmuuttajien luona. Elämyksellinen tila innosti vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen. Kohtaamisia moniaistisessa tilassa –hanke toteutettiin näiden ajatusten pohjalta vuosina 2009 - 2010. Tämän jälkeen Laurea kumppaniverkostoineen kehitti menetelmää ESR-rahoitteisessa Aistien - avoimia oppimisympäristöjä -hankkeessa (2011 - 2015). Eri toimijoiden yhteistyössä huomattiin, että tila antaa monipuoliset mahdollisuudet elämykselliseen oppimiseen sekä yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Projektissa oli mukana oppilaitosten lisäksi mm. museoita ja kyläyhdistyksiä.

Kesällä 2016 Espoon kaupunginkirjaston henkilökuntaa tutustui Laurean Aistien-tilaan ja rakensi vastaavan tilan Entresse-kirjastoon samana kesänä. Tästä lähti kipinä kehittää tilaa yhdessä nimenomaan kotoutumisen tukeen. Espoon kaupunginkirjasto innostui hankkeesta, koska sen yhtenä tavoitteena on tuoda yhteisön monimuotoisuus näkyviin yhteisessä turvallisessa kirjastotilassa. Kirjasto on kodikas olohuone, mutta se on myös tori, jossa ihminen voi katsella ja kuunnella.

Suomen Punainen Risti on tukenut maahan muuttaneiden kotoutumista järjestämällä monipuolista, useimmiten vapaaehtoisten toteuttamaa toimintaa. Suomen Punainen Risti tutustui Aistien-tilaan vuonna 2014 ja kehitti ajatuksen pohjalta oman Pakolaisteltila-konseptinsa. Pakolaisteltila toimii erityisesti kohtaamisen ja asennekasvatuksen ympäristönä.

Elämyksillä osaksi yhteiskuntaa -hankkeen tavoitteet ja kohderyhmät

Hankkeen lähtökohdaksi oli tarve kehittää uusia tapoja edistää maahanmuuttajien osallisuutta ja kielen oppimista. Aistien-tilaa haluttiin kokeilla uudella tavalla. Menetelmää on Laureassa ja sen hankekumppaniverkostossa käytetty kulttuurien kohtaamisen, vuorovaikutuksen, hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseen. Elämyksillä osaksi yhteiskuntaa -hankkeessa keskiössä oli nimenomaan maahanmuuttajien kotoutumisen ja suomen kielen oppimisen tukeminen.

Hankkeen tavoitteena oli etsiä uusia tapoja tukea heikon kielitaidon ja yhteiskuntataidot omaavia maahanmuuttajia, kuten juuri oleskeluluvan saaneita nuoria, kotiäitejä tai ikääntyviä maahanmuuttajia. Kehitimme kotoutumista tukevia toimia, jotta myös kotouttamiskoulutuksen ulkopuolella oleville maahanmuuttajille mahdollistettaisiin kontaktit suomalaiseen yhteiskuntaan. Erityisenä kohderyhmänä haluttiin tavoittaa niitä pääkaupunkiseudulla oleskelevia maahanmuuttajia, jotka ovat kirjoilla muualla Suomessa ja jotka eivät tämän vuoksi ole kotouttamispalvelujen piirissä.

Halusimme kehittää paikallisyhteisöjä kotoutumisen tukena. Erityisesti haluttiin vahvistaa vapaaehtoisten ja opiskelijoiden roolia kielen oppimisen tukena. Tarkoituksena oli luoda toimintamalli, jossa opiskelijat tai vapaaehtoiset toimivat maahanmuuttajien kieli- ja yhteiskuntataidon oppaina ja ohjaajina, siten että heillä on vahva menetelmällinen ja opettajien antama tuki.

ELO-hankkeen käytännön toteutus

Elo-hankkeessa osatoteuttajia oli kolme: Laurea, Espoon kaupunginkirjasto sekä SPR. Kaikki toimijat olivat siis käyttäneet Aistien-tilaa ennen hankkeen alkamista helmikuussa 2017. Kaksivuotisessa hankkeessa tarkoituksena oli soveltaa tilaa hukan eri tarkoitukseen kotoutumisen ja kielen oppimisen tueksi. Entressen kirjastossa tila oli uusien. Hankkeessa tavoitteena oli aktivoida opiskelijoita ja vapaaehtoisia toimimaan kotoutumisen tukena ja suomen kielen oppimisen ohjaajina.

Yhteisen toiminnan kautta oppiminen oli kaksisuuntaista. Opiskelijat ja vapaaehtoiset oppivat maahanmuuttajien taustasta ja elämäntilanteesta. Lisäksi suomalaista yhteiskuntaa voitiin tarkastella uudesta näkökulmasta. Kirjastossa, Laurean tiloissa tai muissa julkisissa tiloissa rakennetuilla Aistien-tiloilla voitiin tehdä monikulttuurisuutta näkyväksi ja edistää näin kaksisuuntaista kotoutumista. Yhdessä tekemisen kautta myös maahanmuuttajien kielitaito karttui.

Kuva 2. Matkalaukusta löytyy elämyksiä kielen oppimisen tueksi

Fyysisesti menetelmän vieminen kirjaston kiinteään tilaan, mutta myös yhä enenevässä määrin erilaisiin muihin tiloihin, vaati tilakonseptin kehitystä. Kiinteän tilan Laureassa ja kirjastossa tuli olla niin helppokäyttöinen, että kuka tahansa tilan käyttäjä pystyy tekniikkaa käyttämään. Toisaalta hankkeessa saatiin kehitettyä myös helposti ja nopeasti liikuteltava tila, joka toteutettiin pop-up-tyyppisesti teltaan. Vielä keveämpänä ratkaisuna hankkeessa kokeiltiin myös kielenopetukseen orientoivaa elämyksellistä materiaalipakettia ”matkalaukku” sekä toisaalta teltan sijaan pelkästään siirrettävää kevyttä heijastuskangasta.

Tarkoituksena oli levittää menetelmää laajasti vapaaehtoisten ja vaikkapa kirjaston asiakkaiden käyttöön. Tätä varten menetelmän pitää olla mahdollisimman hyvin kuvattu ja ohjeistettu. Kehitimme hankkeen aikana myös valmista aineistoa elämyksellisen kielenopetuksen tueksi. Ohjeet ja aineisto löytyvät osana Aistienmenetelmä-net-sivuja.

Lopuksi

Tilojen rakentaminen ja moniaistisuuden hyödyntäminen edistivät kokemusten mukaan monella tavoin oppimista. Kun oppijat luovat moniaistisia tiloja, heidän tulee tarkastella kriittisesti ilmiötä, josta tilaa rakennetaan, löytää siitä keskeiset tekijät ja luoda moniaistinen kokonaisuus. Tilan rakentamisprosessi ja valmis tila kohtaamisympäristönä edistävät ihmisten välistä yhteistyötä ja kommunikaatiota. Tilan toteutuksessa voidaan käyttää hyväksi nykyteknologiaa, ja siinä yhdistyvät reaalia maailma ja virtuaalinen maailma. Kun tila rakennetaan julkiseen tilaan, on sen yhtenä tarkoituksena tuoda näkyväksi yhteisöjen moninaisuutta ja monikulttuurisuutta.

Moniaistisuuden ja tunteiden merkitystä on korostettu viime aikoina oppimisessa (esim. Kumpulainen ym. 2014; Jokikokko & Uitto 2017). Myös tämän hankkeen aikana todettiin, että elämyksellisyys ja moniaistisuus innostavat oppimaan, tekemään ja pysähtymään asian äärelle. Tähän raporttiin on koottu erilaisia tarinoita menetelmän käyttämisestä. Toivottavasti ne innostavat vuorostaan eteenpäin uusiin tapoihin soveltamaan Aistien-menetelmää.

LÄHTEET

Binkley, M., Erstad, O., Herman, J., Raizen, S., Ripley, M., Miller-Ricci, M., Rumble, M. 2012. Defining Twenty-First Century Skills. In B. McGaw & E. Care (Eds.)

Assessment and Teaching of 21st Century Skills (pp 17-.66). New York, NY: Springer.

Jokikokko, K. & Uitto, M. 2017. The significance of emotions in Finnish teachers' stories about their intercultural learning, *Pedagogy, Culture & Society*, 25:1, 15-29, [DOI:10.1080/14681366.2016.1201128](https://doi.org/10.1080/14681366.2016.1201128)

kotouttaminen.fi. <https://kotouttaminen.fi/kotoutumisen-kaksi-suuntaisuus> . Luettu 28.1.2019

Kumpulainen, K., Mikkola, A., Rajala, A., Hilppö, J. & Lipponen, L. 2014. Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L. Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Räty, M. & Laurikainen, H. (toim.) 2015. Aistien-menetelmällä oivalluksia oppimiseen ja kohtaamiseen. Laurea julkaisut 42.

Räty, M., Sivonen, S., Saarela, J., Laurikainen, H., Lundell-Reinilä, H., Taipale, S., et al. Aistien-menetelmä. Uusittu painos 2015, Laurea julkaisut 44.

Kristiina Kuparinen,

suomi toisena kielenä-lehtori, Laurea-ammattikorkeakoulu

ELÄVÄ MAISEMA KIELEN OPPIMISEN TUKENA

Viime vuodet ovat innostaneet monia toimimaan vapaaehtoisina suomen kielen oppaina maahanmuuttajille. Näiden kielioppaiden työn tueksi ELO-hankkeessa on kehitetty toimintatapoja, jotka tähtäävät monipuoliseen vuorovaikutukseen ja maahan muuttaneiden aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on olennainen osa arkista maisemaamme. Opasteet avittavat meidät perille, erilaiset ohjeet helpottavat uusissa tilanteissa ja päivittäiset keskustelut kiinnittävät meidät tuttuun ympäristöön. Tietyt fraasit liittyvät tiettyihin paikkoihin. Entä jos ympäristön kieli onkin tuntematon, niin kuin se voi olla vaikkapa Suomeen ulkomailta muuttaneelle? Silloin ympäröivän maailman viestejä ei välttämättä edes havaitse tai osaa niitä tulkita. Ympäristö kääntää helposti selkensä kieltä osaamattomalle, eikä uusi tulija silloin pysty toimimaan itsenäisesti.

ELO-hankkeessa moniaistista tilaa on kehitetty suomen kielen oppimisen tarpeisiin, ja kohderyhmänä ovat olleet ne maahanmuuttajat, jotka eivät ole kotoutumiskoulutuksen piirissä. Kehitystyö on poikennut aikaisemmista korkeakoulun kielinopetuksen kokeiluista (esim. Myréen 2017, 375 – 377) niin koulutusmuodon kuin osallistujienkin osalta, sillä tavoitteena on ollut rakentaa vapaaehtoisten kielioppaiden avuksi soveltuvaa joustavaa toimintatapaa. Kieliopas-nimitystä käytetään tässä niistä vapaaehtoisista, jotka ohjaavat esimerkiksi kielikahvilaa tai klubitoimintaa.

Tässä artikkelissa kuvataan hankkeessa kehitetyn kielituen periaatteita ja käytäntöjä, joiden tarkoitus on ohjata osallistujaa kielellisiin havaintoihin ja vuorovaikutukseen moniaistisen tilan ja vapaaehtoisten ohjaajien tuella. Kuvassa keskellä on oppija, jonka tarpeisiin tila, sen ominaisuudet ja kielioppaiden tuki voivat muovautua.

Tavoitteena joustava muoto kielen oppimiselle

Kun ELO-hanketta suunniteltiin vuoden 2015 poikkeuksellisen maahanmuuttotilanteen aikaan, tulevaisuudenkuviissa näyttäytyi iso potentiaalinen Suomeen asumaan jäävien joukko. Näkyvissä oli myös, ettei kaikille olisi mahdollista järjestää kotoutumiskoulutusta niin nopeasti, että se riittävästi helpottaisi vasta maahan muuttaneiden asettumista uuteen ympäristöön. Tilanne pakotti sekä päivittämään kotoutumiskoulutuksen malleja että kehittämään sille vaihtoehtoisia toteutusmuotoja (ks. OPH 2017; Suomen kieli sanoo tervetuloa).

Kieltä voidaan oppia vaikkapa koulussa, harrastuksen parissa tai mainosta katsellessa. Näitä oppimisen viitekehyksiä voidaan luonnehtia formaaliksi, non-formaaliksi ja informaaliksi (Sahradyan 2015; Formal, non-formal and informal learning 2018). Koulussa oppinen on formaalia: sitä ohjaavat ennalta asetetut tavoitteet, toimintaa ohjaa ja arvioi opettaja ja oppilaitos rekisteröi suorituksen. Toisessa ääripäässä, aivan muuhun kuin kielen oppimisen tähtäävän toiminnan parissa, kielestä voi oppia jotakin sattumalta. Tällaista oppimista kutsutaan informaaliksi. Elävässä elämässä muodot sekoittuvat, ja ELO-hankkeessa suomen kieltä onkin opittu näiden kahden määritelmän välimaastossa, non-formaalisti ja informaalisti; sattumanvaraisuudesta on pyritty ottamaan askel tavoitteelliseen suuntaan, kun maahanmuuttajat ovat osallistuneet toimintaan kielenoppimistarkoituksessa ja toiminnalla on ollut esimerkiksi kielikahvila- tai klubitoiminnan myötä väljä struktuuri. Non-formaalius on ollut välttämätöntä, jotta toiminta on voinut joustavasti tavoittaa kohderyhmänsä ja jotta osallistujat ovat voineet aidosti vaikuttaa teemoihin ja toiminnan tapaan.

Mitä kielitaito on?

Jotta voidaan perustella ELO-hankkeessa käytettyjä toisen kielen oppimista tukevia toimintatapoja, on syytä alkuun tarkastella, mitä kielen oppimisella tarkoitetaan. Oppimiskäsitykset vaikuttavat sekä osallistujien että kielioppaiden toimintaan. Kun suomea opitaan toimimalla yhdessä suomeksi, kieli on sekä oppimisen väline että sen kohde. Tämän myötä kielen oppiminen on kokonaisvaltaisempi prosessi kuin monien mielikuvissa elävä sanaston tai kieliopin opiskelu, jonka kulkua joku ulkopuolinen esimerkiksi opetussuunnitelman tai oppimateriaalin välityksellä ohjaa.

Sosiokulttuurisesta näkökulmasta kielen oppiminen tähtää vuorovaikutukseen ja on näin läsnä lähes kaikessa yhteisöllisessä toiminnassa. Kielen oppiminen on kotoutumisen kannalta olennaista, koska se mahdollistaa sosiaalisen osallisuuden. Osallisuus puolestaan luo tilaisuuksia sosio-ekonomiseen liikkuvuuteen ja siihen, että omaan ympäristöön on mahdollista vaikuttaa. (van Leer 2007.) Tällainen kokonaisvaltainen käsitys kielen oppimisesta huomioi hyvin maahan muuttaneen aikuisen tarpeita ja korostaa niitä monimuotoisia mahdollisuuksia, joita kohdekielinen ympäristö tarjoaa.

Tästä näkökulmasta kielen oppiminen on pikemminkin vuorovaikutusta ja tietojen vaihtoa eri toimijoiden ja ympäristön kanssa kuin yhden oikean vastauksen etsimistä. Kieli on sidoksissa toimintaan, ja ympäristö voi tarjota toiminnalle virikkeitä – jopa ohjata sitä. Oppiminen ei aina edellytä opettajaa, joka tietää kaikkia muita enemmän, vaan osallistujat voivat oppia toisiltaan tai joltakulta muulta, joka tuntee asian heitä paremmin. (Dufva 2013, 69.) Tämä kielikäsitelmä tulee hyvin näkyviin esimerkiksi kielikahvilassa, jossa vapaaehtoinen ohjaaja on yksi keskustelijoista ja toimii samalla kielioppaana.

Moniaistinen tila luo merkityksellisiä kokemuksia

Kun vuorovaikutus on kielen oppimisen keskiössä, kielenoppijan oma aktiivinen toiminta korostuu. On siis tärkeää tarjota mahdollisuuksia mielekkääseen toimintaan, joka heijastelee yksilön oman elämän toiveita ja tavoitteita. Silloin opittua voi käyttää omassa arjessa ja näin lisätä omaa osallisuuden kokemustaan. Oppiminen on ollut tuloksellista, kun harjoitellut taidot tukevat arjessa pärjäämistä. (van Leer 2007, 47.)

Toimintakeskeinen lähestymistapa keskittyy kuitenkin pikemminkin oppimisen prosessiin kuin ennalta määriteltäviin lopputuloksiin. Prosessi käynnistyy tarpeista ja kiinnostuksen kohteista ja houkuttaa toimintaan. Tämän toiminnan aikana kielen oppijaa voidaan vuorovaikutuksessa ohjata havainnoimaan, tulkitsemaan ja ymmärtämään tilanteeseen liittyvää kieltä. (van Leer, 48.)

Moniaistinen tila soveltuu toimintakeskeiseen kielen oppimiseen erinomaisesti. Tilassa voidaan käyttää rikasta kuvien, äänen, tuoksujen ja esineiden maailmaa, jonka tuottamiseen ja valintaan osallistujat voivat itse vaikuttaa. Näin mukaan voi tuoda elementtejä itselle tärkeistä teemoista, kuten omasta menneisyydestä, arkipäiväisistä haasteista tai tulevaisuuden toiveista. Syntyy yhteinen maisema, josta kaikki tekevät omat havaintonsa. Näiden havaintojen ympärille syntyvät kysymykset, keskustelut, vertailut ja tarinankerronta synnyttävät vuorovaikutusta, joka auttaa merkitysten tulkinnassa ja tuottaa tilaisuuksia toistoon, mikä puolestaan tukee muistia. Kielen oppimisen vaikutusta maahan muuttaneen uuteen identiteettiin tutkineen van Leerin (2007) mukaan prosessissa havainnot ympäristöstä muuttuvat kielelliseksi varannoksi, oppijan affordansseiksi, joihin hän voi myöhemminkin tukeutua. Näin kielen oppiminen kasvattaa maahan muuttaneen autonomiaa uudessa ympäristössä ja elämäntilanteessa.

Merkityksellisyyttä etsimässä

Kielituen merkitykselliset ainekset syntyvät siis parhaimmillaan toimintaan osallistuvien omista valinnoista. ELO-hankkeen aikana kartoitettiin maahan muuttaneiden omia toiveita ja tarpeita esimerkiksi järjestämällä Laurean opiskelijoiden ja maahanmuuttajien yhteisiä kuvauskäyntejä paikkoihin, joissa osallistujat osaavat puhua suomea, joissa he tarvitsevat suomen kieltä ja joissa he haluaisivat pärjätä suomeksi. Tuloksena saatiin arkisia kuvia muun muassa bussipysäkeistä, terveysaseman opastevidakosta ja urheilupaikoista.

Kuviin liittyvät kielelliset piirteet saattoivat olla äidinkielisellekin ilmeisiä – tai sitten kuvamateriaali saattoi vaikuttaa arkisuudessaan lattealta. Mielenkiintoista olikin kuulla niistä merkityksistä, joita kuvan ottaneet niihin liittivät: kuvat liikenteestä esimerkiksi edustivat pyrkimystä itsenäiseen liikkumiseen, terveyskeskuksen opasteet taas heijastelivat epävarmuutta palveluiden käyttäjänä ja oma perheen turvallisuuden tukena. Urheilupaikkoihin liitettiin toive sosiaalisista suhteista ja kohtaamisista. Merkitykset syntyvät yksilön elämässä pyrkimyksestä autonomiaan, sosiaalisella tasolla taas yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden tunteesta (van Leer 2007, 50).

On tärkeää tarjota mahdollisuuksia mielekkääseen toimintaan, joka heijastelee yksilön oman elämän toiveita ja tavoitteita.

Kun hanketoimintaan osallistuneet maahanmuuttajat keskustelivat kielitaidon tarpeistaan, yksi aiheista toistui muita useammin: työ ja ammatit osoittautuivat teemoiksi, joihin toistuvasti palattiin ja joita pidettiin yhteiskunnallisesti olennaisina. Tästä syystä kehittämämme verkkomateriaalin sydämeiksi muodostui kuva-aineisto, joka tuotettiin yhteistyössä Vantaan ammattiopisto Varian kanssa. Pääsimme kuvauskäynneille eri koulutusaloille, ja paikan päällä meitä pääsääntöisesti opastivat maahanmuuttajataustaiset opiskelijat. Kuvauksen kohteet valittiin yhdessä keskustellen, ja kuva-aineisto kunkin alan kohdalla jakautuu kolmia: osaa voisi luonnehtia maisemakuviksi – ne ovat yleiskuvia, joiden avulla voidaan moniaistiseen tilaan luoda ammatillisen toiminnan ympäristö. Maisema luo kontekstin, joka tukee sanaston oppimista ja helpottaa sanojen kiinnittymistä muistiin. Lisäksi mukana on lähi- ja työvälinekuvia, joita yhdistelemällä voidaan täydentää maisemaa ja rakentaa vaikkapa mosaiikki (kuva), jossa alan keskeisin välineistö esiintyy yhdessä.

Kuvamosaiikki suurtalouskeittiöstä (Kuvat: Katja Mielonen)

Kuvia voi käyttää monella tapaa, koska niihin voi ottaa lukemattomia näkökulmia osallistujien kiinnostuksen kohteiden mukaan. Näin maisemat elävät katsojien mukana, ja se tukee kielen oppimista. Kuvista voi luonnollisesti ensin nimetä asioita ja esineitä, mutta on tärkeää muistaa, että se ei välttämättä ole aikuiselle oppijalle mielekästä toimintaa. Ainakaan yksinomaisten toimintatapana se ei edistä vuorovaikutustaitoja eikä auta ymmärtämään ihmisten toimintaa. Seuraavassa muutamia ideoita siihen, miten kuvien luomaa kontekstia voi käyttää keskustelun ja toiminnan virittäjänä.

Kuva: Katja Mielonen

Maisemakuva:

- Keskustelun virittäminen avointen kysymysten avulla (Mikä paikka tämä on? Millainen se on? Miksi? Missä se on? Kuka on käynyt tällaisessa paikassa? Kuka täällä on töissä? Kenen kanssa? Mitä täällä voi tehdä? Mitä täällä ei saa tehdä? Kuka haluaa olla täällä töissä? Miksi? Mikä on tämän paikan hyvä puoli? Entä huono? Miten tänne voi päästä töihin?)
- Roolileikin näyttämö (On aamu. Asiakas tulee sisään. Kysy, millaiset hiukset hän haluaa. Asiakas vastaa. Hän kertoo myös, mitä ei halua. Vaihtakaa vuoroja.) Sopii hyvin esimerkiksi paikanilmausten harjoitteluun: Mitä on pesupaikan takana? Missä sampoopullot ovat? Mitä kuvassa on vasemmalla? Mistä voit ottaa tyynyn? Mihin asiakas voi istua? / Osallistujat voivat opastaa toisiaan vuorotellen kuvan äärellä: Mene pesupaikan eteen/vesihanauksen viereen/roskiksen ja pesupaikan väliin.)

Yksityiskohdat ja kuvamosaiikki

- Keskustelun virittäminen avointen kysymysten avulla (Kuka ammattilainen on kuvassa? Missä hän on? Mitä hän tekee? Miksi? Kenen kanssa? Mitä hän osaa tehdä? Mitä hän tarvitsee joka päivä? Millainen hänen ammatinsa on? Kenelle tämä ammatti sopii? Miksi? Kenelle tämä ei sovi?)
- Roolileikki tai tarinankerronta, johon liittyy ongelmanratkaisua (Autoon tuli jotain vikaa. Mitä voi tehdä? Soita korjaamoon ja kerro, mitä tapahtui. Autonasentaja kysyy sinulta lisää. / Autoon tuli jotain vikaa. Mitä sitten tapahtui? Kertokaa vuorotellen. On tärkeää kuunnella, mitä muut sanovat, jotta saadaan hyvä kertomus!)
- Muistipeli: Mosaiikista muokataan kuvasarja, jossa alkuperäisestä kokonaiskuvasta puuttuu aina eri osa. Osallistujien tehtävänä on muistaa, mikä puuttuu – ja muistaa oikea sana!

Kuva: Katja Mielonen

Kuva: Otso Pietinen 1938. Museoviraston kuvakokoelmat. Historian kuvakokoelma. Pietisen kokoelma. CC BY 4.0

Kuva: Katja Mielonen

Kaksi rinnakkaista kuvaa

Kuvia voi yhdistellä monella tapaa. Kahden tai kolmen kuvan yhdistelmä antaa luontevasti mahdollisuuksia vertailuun

- Sama ammatti, kahden aikakauden kuvat (Mikä on samanlaista? Entä mikä on muuttunut? Miksi? Millainen tämä ammatti on sinun maassasi? Mikä on samanlaista, mikä on erilaista?)
- Sopii hyvin menneestä ajasta puhumisen ja vertailemisen harjoitteluun

Erilaisissa töissä (kuvat: Katja Mielonen)

- Kahteen eri ammattiin liittyvät kuvat (Mihin töihin nämä kuvat liittyvät? Mikä näissä ammateissa on samanlaista? Entä erilaista? Kenelle ammatit sopivat? Kenelle eivät? Miksi? Mitkä ovat ammattien hyvät ja huonot puolet? Mitkä muut ammatit ovat samanlaisia?)

Kieliopas kentällä

Kieliopas voi käyttää hankkeen tuottamaa kuva-aineistoa hyväkseen monella tapaa - vain mielikuvitus on rajana! Osallistujat voivat ottaa itse kuvia lähiympäristöstään, ja verkosta löytyy helposti käyttökelpoisia kuvia - esimerkiksi Flickr-kuvakokoelmia tutkiessa voi yhdeksi hakuehdoksi asettaa, että kuva on vapaasti käytettävissä. Suomen historiaan liittyvien kuvien aarreaittana on Museoviraston kuvakokoelmat. Monet näistä kuvista ovat käytettävissä, kun mainitsee kuvan lähteen sivuston ohjeiden mukaisesti. FreeSound-palvelun kautta taas voi saada käyttöönsä monenlaisia äänimaisemia. Jos kaikkien näiden ainesten kokoaminen tuntuu työläältä, on hyvä muistaa, että yhdessä osallistujien kanssa toimimalla voi rakentaa kiinnostavia kokonaisuuksia ja vaalia samalla kieli- ja vuorovaikutustaitoja.

Kuvien, äänten ja esineiden lisäksi oppimisen tueksi on laadittu teeman mukaisia esimerkkiaktiviteetteja, joiden tarkoitus on helpottaa työskentelyn alkua ja innostaa osallistujia toimintaan. Ryhmässä toimiva kieliopas voi valita sopivan aktiviteetin; joidenkin tehtävien tarkoitus on saada osallistujat tutustumaan toisiinsa ja kannustaa yhteistoimintaan. Toisten tehtävien tavoitteena taas on pohjustaa vaikkapa pelin kautta aiheen sanastoa niin, että kaikkien on sitä helpompi käyttää. Mukana on myös tehtäviä, jotka kannustavat luovuuteen ja monipuolisten viestintäkeinojen käyttöön. Aktiviteettien ainekset on suunniteltu niin, että niistä olisi iloa sekä vasta-alkajille että kieltä jo jonkin verran taitaville, ja kokemuksia näiden erilaisten aktiviteettien käytöstä kuvataan Riikka Kanervon artikkelissa tässä kokoomassa.

Tehtäviä tarkasteltaessa on tärkeää huomioida kaksi seikkaa: ensinnäkin aktiviteetit ovat esimerkkejä, joita voi varioida ja joiden mukaan niitä voi tuottaa toisen aihepiirin ympärille lisää. Toiseksi on syytä pitää mielessä, että tehtävien tarkoitus on vain helpottaa yhdessä toimimisen aloitusta – tavoitteena on virittää osallistujat merkitykselliseen vuorovaikutukseen teeman ympärillä. Mitä aktiivisemmin osallistujat vaikuttavat toimintaan, sitä varmemmin yhdessä tehty ja koettu siirtyy kielenoppijan voimavaraksi.

Osallistujien ryhmä on usein monimuotoinen ainakin kielitaidoltaan – jotkut ovat voineet asua maassa jo pidempään, joillakuilla taas ei välttämättä ole kielestä mitään ennakkotietoja. Ryhmässä toimivalle kielioppaalle tämä voi olla sekä haaste että voimavara: väliin yhteisymmärryksen luominen vaatii aikamoista kekseliäisyyttä, väliin taas osallistujien innostus ja keskinäinen tuki siivittävät eteenpäin. Monipuolisiin aistielämyksiin perustuva ympäristö on joka tapauksessa merkittävä tuki. Kun kielitaitoa rakennetaan yhdessä, kielioppaan roolia voidaan verrata rakennustelineisiin: ne ovat läsnä ja tukevat rakennustyötä, kunnes seinät pysyvät pystyssä ja telineet voidaan purkaa. Ilmiötä kutsutaankin kielen oppimisen piirissä nimellä scaffolding (ks. esim. Suni 2008, 117).

Moniaistinen tila on turvallinen ympäristö, jossa kielenoppija voi kokeilla ja toistaa ilmauksia muiden osallistujien ja kielioppaan avulla, kunnes tuntee pärjäävänsä tuettakin. Kielioppaana toimiessa on tärkeää antaa mahdollisuuksia kokeiluun ja toistoon ja auttaa juuri silloin, kun kielenoppija sitä itse toivoo. Tällainen tuki ja läsnäolo ovat maahan muuttaneelle korvaamaton voimavara.

Tukena kunnes seinät pysyvät pystyssä (kuva: Katja Mielonen)

Lopuksi

Moniaistisen tilan monipuoliset käyttötavat tekevät siitä joustavan vaihtoehdon non-formaaliin kielikoulutukseen. Pääasiassa ympäristö tukee suullista kielitaitoa, edistää arjessa pärjäämistä ja näin lisää osallisuuden mahdollisuuksia. On myös vankan mahdollista, ettei vuorovaikutuksellinen toiminta vastaa kaikkien osallistujien käsitystä kielen oppimisesta, mikä saattaa aiheuttaa tyytymättömyyttä. Onkin selvää, että moni tarvitsee tämän lisäksi myös kirjallisia taitoja ja laaja-alaisempaa suomen kielen koulutusta. Kotoutumisen tuen eri vaihtoehtojen ei kuitenkaan tarvitse olla vastakkaisia - jälkikäteen tarkasteltuna voidaan ajatella, että muutaman vuoden takaisen äkillisen tilanteen luoma kotoutumisen keinojen muutos paine teki välttämättömyydestä hyveen – moninaiset oppimisen muodot täydentävät toisiaan ja toteuttavat aidosti mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen.

LÄHTEET

Dufva, H. 2013. Kognitio, kieli ja oppiminen; hajautettu näkökulma. Teoksessa Keisanen, T., Kärkkäinen, E., Rauniomaa, M., Siitonen, P., Siromaa, M. 2013. AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia 2013/n:o 5. 57 – 73.

Formal, non-formal and informal learning. 2018. Linguistic Integration of Adult Immigrants (LIAM). Council of Europe. Luettu 26.11.2018. <https://www.coe.int/en/web/lang-migrants>

Museoviraston Kuvakokoelmat. Historian kuvakokoelma. Pietisen kokoelma. <https://www.kuvakokoelmat.fi/>

Myréen, S. 2017. Evaluating the Role of Multisensory Elements in Foreign Language Acquisition. International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering, 11(2), p. 375-378, World Academy of Science, Engineering and Technology, 2017.

OPH 2017 = Aikuisten kotoutumiskoulutuksen uudet toteutusmallit 2017. Opetushallitus. http://oph.fi/download/188626_koto_koulutus_malleja_2017_final_verkkoon_vietavaksi_final_Kallelle.pdf.

Sahradyan, S. 2015. Miten maahanmuuttajat oppivat suomea formaalin, informaalin ja non-formaalin oppimisen kautta? Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 6(4). Luettu 26.11.2018 <https://www.kieliverkosto.fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2015/miten-maahanmuuttajat-oppivat-suomea-formaalin-informaalin-ja-non-formaalin-oppimisen-kautta>

Suomen kieli sanoo tervetuloa. Menetelmä sivusto vapaaehtoistyötä tekeville kielioppaille. Luettu 28.11.2018. <http://suomenkielisanootervetuloa.fi/>

Suni, M. 2008. Toista kieltä vuorovaiikutuksessa. Kielellisten resurssien jakaminen toisen kielen omaksuamisen alkuvaiheessa. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Humanities 94.

van Leer, L. 2007. Action-based Teaching, Autonomy and Identity. International Journal of Innovation in Language Learning and Teaching. Vol.1, No.1. 46 - 62, 2007.

Riikka Kanervo,

sosiaalialan lehtori, Laurea-ammattikorkeakoulu

ELO-HANKE OSALLISUUTTA EDISTÄMÄSSÄ

Kohtaamiset edistävät kotoutumista. Erilaisia joukkoja ei kuitenkaan aina ole helppo tavoittaa ja saada toimimaan yhdessä. Innostuneet vapaaehtoiset ja aktiiviset opiskelijat ovat ELOssa yhdistäneet voimansa ja saaneet liikkeelle myös niitä, joita muu toiminta ei välttämättä houkuttele.

Erilaiset Aistien-tilat mahdollistavat maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten kohtaamisen. Ne luovat tilan keskustelulle ja uuden oppimiselle sekä osallisuuden kokemuksille. Osallisuuden syntymiseksi tarvitaan kuitenkin paljon yhteistä suunnittelua, mielekästä toimintaa ja sinnikkyyttä, jotta toiminta jatkuu alkukipinän jälkeen. Tässä artikkelissa jäsennellään ensin lyhyesti osallisuuden ulottuvuuksia ja keskitytään sitten niihin hyviin käytäntöihin, joita vapaaehtoistyön ja opiskelijoiden osaamisen yhdistäminen on ELO-projektissa saanut aikaan.

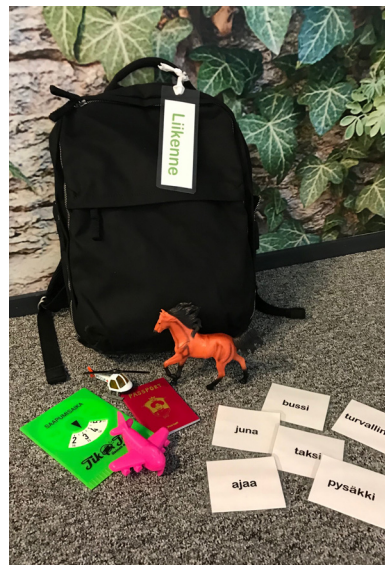
Erik Allardtin (1976) mukaan ihmisten hyvinvointi rakentuu perustarpeiden ympärille, joita ovat having, loving ja being. Having käsittää Allardtin mukaan aineellisen hyvinvoinnin, kuten suojan ja riittävän ravinnon. Loving käsittää merkitykselliset ihmissuhteet, kuten perheen ja ystävät. Being tarkoittaa Allardtin mukaan itsensä toteuttamista, eli esimerkiksi opiskelua, työtä ja mahdollisuutta toteuttaa itseään. Raivio & Karjalainen (2013, tässä Raivio & Nykänen 2014) mukailevat Allardtin hyvinvoinnin ulottuvuuksia jäsentäessään osallisuutta. Osallisuus edellyttää sitä, että ihmisellä on käytössään riittävät aineelliset resurssit (having), että hänellä on sosiaalisesti merkityksellisiä ja tärkeitä suhteita, jolla tarkoitetaan jäsenyyttä erilaisissa ryhmissä (belonging) ja että hän on omaa elämänsä koskevassa päätöksenteossa toimijana (acting).

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) määrittelee kotoutumisen “maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteisena kehityksenä”. Kotoutumisen tavoitteena on samanaikaisesti antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa toimimiseen tarvittavia tietoja ja taitoja sekä tukea oman kulttuurin ja kielen säilymistä. Hiitola, Anis ja Turtiainen (2018, 6) puolestaan näkevät kotoutumisen olevan yhteydessä yleisempiin hyvinvoinnin kokemuksiin, sekä osallisuuden ja toimijuuden rakentamiseen erilaisissa kohtaamisissa. Jaana Vuori (2012, tässä Hiitola, Anis & Turtiainen 2018, 20) on kehittänyt arjen kansalaisuuden käsitteen, joka kattaa kansalaisuuden sisältämään virallisten oikeuksien (kuten oleskelulupa) lisäksi myös osallisuuden ja tunnustetuksi tulemisen kokemukset.

Maahanmuuttajille päätöksenteko ja itsensä toteuttaminen opiskelu- ja työelämässä sekä aktiivinen osallistuminen yhteiskuntaan voivat olla haastavia puutteellisen kielitaidon vuoksi. ELO-hankkeessa kotoutumista ja osallisuutta onkin pyritty edistämään nimenomaan belonging ja acting-ulottuvuuksien kautta.

Hankkeessa Laurean opiskelijat ja SPR:n vapaaehtoiset ovat järjestäneet kohderyhmälle erilaisia Aistien-tilojen ympärille rakentuvia toimintoja, joiden avulla on pyritty edistämään kohtaamisia sekä oppimaan suomea ja Suomesta. Aistien-tila tarjoaa elämyksellisen ja vuorovaikutteisen oppimisympäristön, jossa opitaan keskustelun lomassa. Opiskelijat ja vapaaehtoiset ovat järjestäneet erilaisia tapahtumia ja aktiviteetteja, joissa työvoiman ulkopuolella olevat maahanmuuttajat saavat tietoa erilaisista suomalaisen yhteiskuntaan liittyvistä asioista ja ilmiöistä sekä pääsevät harjoittamaan suomen kieltä.

ELO-hankkeen aikana Laurean opiskelijat sekä SPR:n Herttoniemen osaston vapaaehtoiset ovat toteuttaneet yhteistyössä maahanmuuttajille Aistien-tiloja viikoittain kokoontuvassa kaikille avoimessa Kaverikerhossa sekä maahanmuuttajanaisille suunnatuissa hyvinvointipäivissä. Kaverikerhossa on myös testattu ELO-hankkeessa kehitettyjä Aistien-laukkuja, joita löytyy terveys-, liikenne-, kulttuuri- ja luontoteemaisina. Aistien-laukkuihin on kerätty vapaaehtoisten käyttöön erilaisia laukun teemaan mukaisia kielen opiskeluun liittyviä esineitä ja tehtäviä, joiden avulla kieltä voi oppia Aistien-menetelmää mukailen. Esineet liittyvät jollain tavalla laukun teemaan, esimerkiksi luontolaukussa on tekokasveja, käpyjä ja luontoaiheisia kankaita. Liikennelaukusta löytyy mm. lentokone, leikkipassi, parkkikiekko sekä leikkihevonen.

Kuva 1. Liikennelaukun sisältöä

Kaverikerhoon ja naisten hyvinvointipäiviin osallistuminen mahdollistavat osallistujille näihin ryhmiin kuulumisen sekä uusiin ihmisiin tutustumisen ja ystävystymisen (belonging), sekä kieli- ja yhteiskuntataitojen karttuessa myös aktiivisemmän toimijuuden omassa elämässään (acting). Kerhon toimintaa ja hyvinvointipäiviä kuvataan seuraavaksi tarkemmin.

Kaverikerho

SPR:n Herttoniemen osasto vapaaehtoisineen järjestää viikoittain kokoontuvaa Kaverikerhoa. Kerho on avoin kaikille kiinnostuneille, ja sen tavoitteena on tukea turvapaikan saaneita maahanmuuttajia kotoutumaan tukemalla suomen kielen oppimista. Olennainen osa kerhoa on myös suomalaisiin ja muihin kerholaisiin tutustuminen. Jokaisella kerralla on oma teemansa, joka liittyy jollain tavalla suomalaiseseen elämäntapaan, koulutukseen, ruokaan, työelämään, asumiseen, liikuntaan ja kulttuuriin. Teemat valitaan kävijöiden toiveiden ja tarpeiden perusteella. Kielitaito karttuu keskustelemalla ja yhdessä tekemällä.

Kaverikerho kokoontuu torstaisin pienessä ja sisustukseltaan vaatimattomassa kerhotilassa Herttoniemessä. Osallistujia on yleensä 10-20, ja mukana on silloin tällöin myös lapsia. Vapaaehtoisia on paikalla neljästä kuuteen. Vapaaehtoiset kokoontuvat tilaan ennen kerhon alkua keittämään kahvia ja teetä sekä valmistamaan kerholaisille pientä purtavaa. Innokkaimmat kerholaiset kokoontuvat kerhotilan oven eteen jo hyvissä ajoin. Kerhon alkaessa tilassa tuoksuu kahvi ja kuuluu iloinen puheensorina. Kuulumisia vaihdetaan ennestään tuttujen kanssa ja uudet kasvot toivotetaan lämpimästi tervetulleeksi mukaan toimintaan.

**Kerholaiset ja vapaaehtoiset ovat tasavertaisia;
kerhoon on mukava tulla ja siellä viihdytään.**

Kerhon alkaessa kerholaiset ryhtyivät usein ennestään tuttujen ihmisten lähelle, minkä vuoksi vapaaehtoiset jakavat aina silloin tällöin kerholaisia uusiin pienryhmiin. Vapaaehtoiset osallistuvat aktiivisesti keskusteluun kannustamalla, auttamalla ja tarpeen vaatiessa vaikka piirtäen selittämällä. Ilmapiiri kerhossa on aina avoin ja kannustava, eivätkä naurun pyrskähdyksetkään ole vieraita. Kerhon kantavana ajatuksena onkin vuorovaikutus - sekä kerholaiset että vapaaehtoiset oppivat toisiltaan. Eräs vapaaehtoinen kuvailee, että on oppinut kerholaisilta todella paljon heidän kotimaistaan ja kulttuureistaan.

Vaikeita asioita ei kerhossa käsitellä, vaan vapaaehtoiset ovat halunneet tietoisesti pitää kerhon voimaannuttavana ja positiivisena viikottaisena kokoontumisena. Mikäli joku kerholaisista haluaa kertoa omasta tilanteestaan, voi hän vetäytyä syrjään jonkun vapaaehtoisen kanssa. Tarvittaessa vapaaehtoiset auttavat lomakkeiden täyttämässä tai virallisten dokumenttien kääntämisessä.

Kuva 2. Laurean sosionomiopiskelijoita hääparina ja vihkijänä

Kaverikerhossa hankkeen työntekijät, opiskelijat ja SPR:n vapaaehtoiset ovat ELO-hankkeen aikana rakentaneet erilaisia Aistien-tiloja, kuten suomalaiset häät, sauna sekä joulutila, jossa juhlittiin kaverikerhon pikkujouluja. Moniaistinen tila muuttaa vaatimattoman kerhotilan aivan toisenlaiseksi maailmaksi.

Ensimmäinen Kaverikerhossa toteutettu Aistien-tila rakentui kerholaisten toiveista hääteeman ympärille. Kerholaisten kiinnostivat suomalaiset hääperinteet, koska kukaan heistä ei ollut osallistunut suomalaisiin häihin. Opiskelijat laativat hääkutsun, jossa kerholaisten toivotettiin lämpimästi tervetulleiksi ”Matin ja Maijan” häihin. Opiskelijat rakensivat juhlatilan, joka muuntui juhlien edetessä kirkosta juhlavastaaotoksi. Opiskelijat toimivat hääparina, joka oli pukeutunut teeman mukaisesti hääpukuun ja tummaan pukuun. Myös pappi oli Laurean opiskelija. Vapaaehtoiset olivat morsiusparin perheenjäseniä ja sukulaisia ja kerholaisten olivat häävieraita. Eräs kerholainen osallistui häävalmisteluihin sitomalla morsiuskimpun. Illan ohjelma muodostui suomalaisten hääperinteiden ympärille. Häissä leikittiin erilaisia hääleikkejä, nautittiin hääkahvit ja lopuksi tietysti heitettiin hääkimppeä. Häät olivat ikimuistoinen kokemus kerholaistensa, ja vapaaehtoisten mukaan niitä muisteltiin useasti tapahtuman jälkeen.

Kuva 3. Saunatilan rekvisiittaa

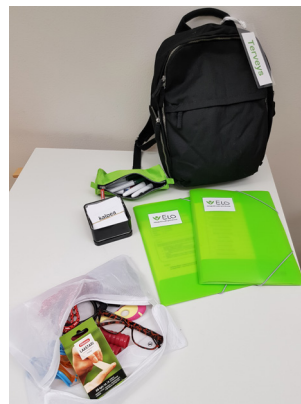
Kaverikerhossa toteutettiin kerholaisten toiveesta myös sauna, jota varten vapaaehtoiset olivat tuoneet mukaan erilaista saunarekvisiittaa, kuten saunalakkeja, laudeliinoja ja vastan. Eräs vapaaehtoinen oli pukeutunut saunatakkiin. Saunassa oli kynttilöitä, erilaisia tuoksujia, kuten tervasaippua ja löylytuoksujia. Saunailtaan kuului luonnollisesti saunajuoma Jaffa sekä saunamakkara. Saunatilassa keskustelimme suomalaisesta saunakulttuurista, siitä miten perheet saunovat yhdessä ja miten Suomen entinen presidentti Urho Kaleva Kekkonen oli kova saunottamaan kansainvälisiäkin vieraita Tamminiemen saunan lauteilla. Keskustelu polveili vilkkaana saunassa toimimisen sekä eri maiden saunojen ja saunomiskulttuurien välillä.

ELO-hankkeen aikana Kaverikerhoon rakennetuista tiloista viimeinen oli jouluihin talvitila, jossa vietimme Kaverikerhon pikkujouluja ja keskustelimme eri maiden juhlapyhistä ja -perinteistä. Pelasimme yhdessä jouluaiheisia pelejä, söimme pipareita ja joulutorttuja ja kävimme pikkujouluissa myös joulupukki jakamassa kerholaistilalle lahjoja. Joulujuhla oli hieno tapa kiittää sekä kerholaisia että vapaaehtoisia ELO-hankkeeseen osallistumisesta.

Aistien-laukun koekäyttö

Aistien-laukut sisältävät kielen oppimisen ja keskustelun pohjaksi erilaisia esineitä sekä tehtäviä. Aistien-laukut on kehitetty palvelemaan vapaaehtoisia kielikahviloissa ja keskustelukerhoissa. Aistien-teltan siirtelyyn tarvitaan autoa, mutta Aistien-laukku kulkee helposti mukana minne vain. Aistien-laukku ei myöskään vaadi tilalta mitään, riittää että esineitä ja tehtäviä voi nostaa johonkin osallistujien nähtäväksi ja ihmeteltäväksi.

Kaverikerhossa koekäytettiin terveysteemaista Aistien-laukkuja. Vapaaehtoiset kertoivat, että laukun sisällöstä oli suurta hyötyä ja iloa - kaksituntinen kerhokerta vierähti todella nopeasti. Jo laukun pöydälle nostaminen aiheutti kerholaisten keskuudessa hilpeyttä ja kiinnostusta. Ohjeet laukun käytölle ja tehtäville olivat selkeät ja tehtävät ovat helposti muokattavissa osallistujien taitotason mukaan.

Kuva 4. Terveyslaukku ja sen sisältöä

Kerhokerran aluksi vapaaehtoiset kysyivät, mitä terveys-sana tarkoittaa. Sana oli tuttu lähes kaikille kerholaisille. Aistien laukussa ilahdutti erityisesti terveyteen liittyvä tuotepussi, joka sisälsi erilaisia esineitä, kuten lääkeruiskun, kuumemittarin ja sideharsoa. Kukin vuorollaan sai selittää, miten kyseinen esine edistää terveyttä ja hyvinvointia.

Laukussa oli myös erilaisia terveyteen liittyviä sanoja lapuilla, joita käytettiin Alias-pelin tavoin. Vapaaehtoisten mukaan osa selitettävistä sanoista olivat liian vaikeita vasta vähän suomea osaaville. Haastavimpia terveysaiheisia sanoja olivat kasvu, kunto, ravinto, liikunta ja huimaus. Myös adjektiivit reipas, säännöllinen, epäterveellinen ja kalpea osoittautuivat vaikeasti ymmärrettäviksi ja selitettäviksi. Toisaalta sanat olivat sopivan haastavia jo paremmin kieltä taitaville. Jotkut sanat synnyttivät riemukasta tilannekomiikkaa, esimerkkinä sana ripuli. Kerholaiset pitivät huimausta ja oksentamista esittänyttä juopuneena, sellaisia kun heidän mukaansa näkee Suomessa usein.

Yksi vapaaehtoisista kertoo “varastaneensa” idean tuotepussista ja koonneen kotona vastaavan tyyppisen pussin, johon hän keräsi aurinkorasvaa (suojaamaan voimakkaalta auringonpaisteelta), villapipon (lämmittämään talvella), ihovoidetta (kuivan ihon hoitamiseksi erityisesti talviaikaan), saippuaa (kädet on pestävä varsinkin ennen ruokailua), xylitol-purkkia (hyväksi hampaille) sekä päänsärkylääkettä (jos särky ei meinaa loppua).

Aistien-laukkujen tarkoitus onkin herättää monistamaan ideoita - ja luvallisesti varastaa niitä!

Kaiken kaikkiaan terveysteemaa Aistien-laukun avulla käsitellyt Kaverikerho oli erittäin onnistunut sekä vapaaehtoisten että kerholaisien mielestä. Samaa mieltä oli myös SPR:n Helsingin ja Uudenmaan piirin monikulttuurisuuden edistäjä, joka oli erittäin vaikuttunut siitä, että kerholaisia oli paikalla runsaasti ja he näyttivät viihtyvän.

Maahanmuuttajanaisten hyvinvointipäivät

SPR:n kotoutumistyössä sekä kaverikerholaisilta nousi esiin toive maahanmuuttajanaisten suunnatusta toiminnasta, jotta samassa elämäntilanteessa olevat naiset voisivat tutustua toisiinsa. Lapset olivat myös tervetulleita tapahtumaan, mikä mahdollistaisi osallistumisen myös kotonaan lapsia hoitaville naisille.

SPR:n vapaaehtoiset sekä Laurean ELO-hankkeen työntekijät ja opiskelijat aloittivatkin yhdessä maahanmuuttajanaisten suunnatun hyvinvointipäivän suunnittelun. Sovimme, että SPR:n Herttoniemen osasto huolehtii tapahtumalle tilan sekä tarjoilut ja ELO-hanke vastaa päivän ohjelman toteuttamisesta. Päivän suunniteluun osallistui sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoita. Sovimme myös, että joku SPR:n vapaaehtoisista hoitaa lapsia, niin että äidit voivat osallistua päivän ohjelmaan.

Kellon lähetessä kymmentä SPR:n vuokraaman kerhotilan ovella alkoi käydä kuhina. Uteliaita naisten päitä kurkisteli ovenraosta ja kyseli, saako jo tulla. Joku varmisteli vielä, että onhan tapahtuma tosiaankin vain naisille. Osa naisista tuli isomalla joukolla, osa lasten kanssa ja osa yksin. Tulijat toivotettiin tervetulleeksi ja heille annettiin vapaaehtoisten tekemää marjasmoothieta. Sosionomiopiskelija veti tutustumisleikkejä, joiden kautta tutustuimme toisiimme. Alkuun kaikkia taisi hie- man jännittää, mutta tunnelma rentoutui nopeasti leikkien ja nauramisen kautta.

Hyvinvointitapahtumaan oli rakennettu erilaisia pisteitä, joissa osallistujat pääsivät joogaamaan, mittauttamaan verenpaineensa ja tutustumaan terveelliseen ruokavalioon sairaanhoitajaopiskelijoiden avustuksella. Sosionomiopiskelijat olivat rakentaneet Aistien-tilan, joka oli hämyinen metsä. Metsätilassa päästiin rentoutumaan, ja opiskelijat tekivät halukkaille käsihoitoja. Jokaiselle pisteelle riitti kiinnostuneita, kun naiset kiersivät niissä. Joogaan osallistuminen epäilytti aluksi, mutta ennakkoluulottomien naisten perässä seurasi paljon muitakin. Alun jännityksen jälkeen helmoja nosteltiin aurinkotervehdysten tieltä. Jossain vaiheessa rauhallinen joogahetki muuttui spontaaniksi tanssiksi, jossa nähtiin toinen toistaan hienompia erilaisten kulttuurien tanssiliikkeitä.

Kuva 5. Moniaistinen metsätila

Kuva 6. Naisten hyvinvointipäivän joogaa

Kuva 7. SPR:n vapaaehtoisten tekemä keittolounas

Tapahtumassa tarjottiin myös vapaaehtoisten tekemä ja tarjoilema herkullinen lounas sekä kahvit. Lounaan ja kahvin äärellä käytiin vilkasta keskustelua, vaihdettiin yhteystietoja ja kerrottiin vinkkejä erilaisista kursseista ja koulutuksista. Myös kulttuuritietoutta jaettiin puolin ja toisin, kun keskustelu sivusi erilaisia perhekäsitteitä ja ruoka-aineita.

ELO-hankkeen näkökulmasta tapahtuma oli menestys. Kävijöitä Naisten hyvinvointipäivässä oli noin 70 aikuista ja 10 lasta. Päivä oli täynnä iloa, naurua ja yhteisiä kokemuksia. Taianomainen metsä oli monelle osallistujalle tapahtuman kohokohta, jonne useampikin osallistuja olisi halunnut jäädä pidemmäksi aikaa köllöttelemään. Palaute naisilta oli pelkästään positiivista. Päivän järjestäjille tärkeimmäksi nousi palaute naiselta, joka kertoi että tämä on ensimmäinen tapahtuma, jonne hänen miehensä on antanut hänen osallistua. Hän oli nauttinut tapahtumasta suunnattomasti.

Sosionomiopiskelijoiden ja vapaaehtoisten yhteistyöstä hyötyvät kaikki!

ELO-hankkeen aikainen Laurean opiskelijoiden ja SPR:n vapaaehtoisen tekemä yhteistyö on hyödyttänyt kaikkia osapuolia. Opiskelijat ovat päässeet näyttämään omaa osaamistaan suunnittelemalla ja toteuttamalla paitsi Aistien-tiloja, myös muita aktiviteetteja ja toimintoja maahanmuuttajille Kaverikerhossa ja naisten hyvinvointipäivissä, jotka ovatkin saaneet osallistujilta vain kiittävää palautetta. Voidaankin todeta, että Allardtin (1976) sekä Raivion ja Karjalaisen (tässä Raivio & Nykänen 2014) hyvinvoinnin ja osallisuuden määritelmät ovat toteutuneet hankkeen aikana. Kaverikerhoon ja Naisten hyvinvointipäiviin osallistuneet ovat olleet osana ryhmiin ja solmineet uusia ystävyssuhteita (belonging). Vapaaehtoiset ja erityisesti opiskelijat ovat toteuttaneet itseään mielekkäällä tavalla, ja suunnitelmillaan toiminnoillaan edesauttaneet maahanmuuttajien toimijuutta omassa elämässään (acting).

SPR Herttoniemen paikallisosaston aktiivit kuvaavat ELO-hankkeen aikaista yhteistyötä todella mukavaksi. Laurean opiskelijat ovat olleet luotettava yhteistyökumppani, joiden kanssa tapahtumien ja toimintojen suunnittelu on sujunut helposti ja mutkattomasti. Opiskelijat ovat tehneet minkä ovat luvanneet, usein jopa enemmän. Myös opiskelijat ovat kokeneet yhteistyön todella arvokkaaksi kokemukseksi. Heidät on toivotettu tervetulleeksi mukaan jo toimintojen suunnitteluvaiheessa, heidän osaamistaan on arvostettu ja heihin on luotettu.

Opiskelijat ovat olleet mukana paitsi tapahtumien suunnittelussa ja järjestelyissä, myös niiden mainostamisessa. Naisten hyvinvointipäivän mainoksia on käännetty opiskelijavoimin somaliaksi ja arabiaksi, ja opiskelijat ovat jalkautuneet laajasti levittämään tietoa tapahtumista erilaisiin julkisiin tiloihin, kuten leikkipuistoihin ja kirjastoihin, sekä jakaneet ahkerasti tietoa tapahtumista omissa sosiaalisen median kanavissaan.

Vapaaehtoiset kuvailevat, että on ollut ilo myös nähdä opiskelijat elementissään ohjaamassa erilaisia toimintoja. Opiskelijoista on nähty, että he nauttivat itsekin, ja oikein “säteilevät” työskennellessään maahanmuuttajien kanssa. Opiskelijat ovatkin saaneet hankkeen aikana arvokasta kokemusta monikulttuurisesta ohjaustyöstä sekä alat ylittävästä yhteistyöstä.

Lehtorin ja ELO-hankkeen työntekijän näkökulmasta hankkeen aikana kehittynyt ja loppua kohden tiivistynyt yhteistyö Laurean opiskelijoiden sekä SPR:n vapaaehtoisten kanssa on ollut huikea ja voimaannuttava kokemus. SPR:n vapaaehtoisten ennakkoluulottomuus, positiivisuus ja tekemisen meininki tekivät meihin “elolaisiin” lähtemättömän vaikutuksen. Opiskelijoiden ideoista innostuttiin, ja kun jotain oli yhdessä päätetty, toimeen tarttuivat niin vapaaehtoiset kuin opiskelijatkin. Tämä yhteistyö tarjosi hienoja elämyksiä ja kokemuksia kaikille toimintoihin osallistuneille: maahanmuuttajille, vapaaehtoisille, opiskelijoille sekä hankkeen työntekijöille. Voin ilokseni kertoa, että vaikka ELO-hanke päättyy, yhteistyö maahanmuuttajatyön saralla tulee jatkumaan.

Kuva 8. SPR:n vapaaehtoiset Mirja Saarinen, Anja Asikainen ja Leena Karessuo, ELO-hankkeen Tessa Härkönen ja sosionomiopiskelija Nora Essalim Naisten hyvinvointipäivää suunnittelemassa.

LÄHTEET

Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: WSOY.

Hiitola, J., Anis, M. & Turtiainen, K. 2018. Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi: Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä. Tampere: Vastapaino.

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. Annettu Helsingissä 30.12.2010. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386#Pidp445865664>

Raivio, H. & Nykänen, N. 2014. Osallistavan työllisyyspolitiikan elementtejä - yhdenvertaisuutta vai aktivointia? - Sosiaalisten oikeuksien ja vastikkeellisuuden ristivetoa vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien työllisyyden edistämässä. THL 2014.

Tessa Härkönen,

projektityöntekijä, Laurea-ammattikorkeakoulu

ELO AVOIMESSA PÄIVÄKODISSA

Eteinen täyttyy monen kokoisista kumppareista. Iloiset äänet tervehtivät toisiaan monin kielin, kun tutut vanhemmat ja lapset kohtaavat toisensa avoimessa päiväkodissa. Täällä jos missä on tilaa elolle!

Kuva 1. Kielitaitokin karttuu yhdessä puuhaten

Osana Elämyksillä osaksi yhteiskuntaa -hanketta yhteistyössä Vantaalla sijaitsevan avoimen päiväkodin kanssa toteutettiin erilaisia Aistien-kokonaisuuksia. Tämä avoin päiväkotitoiminta sijaitsee kulttuurisesti rikkaalla alueella päiväkodin yhteydessä. Alueen kulttuurisesta monimuotoisuudesta kertoo se, että avoimen päiväkodin kävijöillä on taustallaan noin 50 eri lähtömaata. Osa perheistä on kahden kulttuurin perheitä ja osa kantasuomalaisia.

Kävijöiden ja sydämellisen henkilökunnan lisäksi avoin päiväkotitoimii harjoittelupaikkana lukuisille maahanmuuttajataustaisille opiskelijoille. Avoin päiväkotitoimi on monelle mieluinen arjen kohtaamispaikka. Esimerkiksi marraskuussa 2018 avoimen päiväkodin kävijöitä oli yli tuhat.

Laurea-ammattikorkeakoulu on tehnyt jo vuosia yhteistyötä tämän avoimen päiväkodin kanssa. Päiväkodin työntekijä Saira Törneblad on ottanut opiskelijaryhmät aina lämpimästi vastaan. Yhteistyö on hyödyttänyt molempia osapuolia: päiväkodissa opiskelijat ovat saaneet suunnitella ja toteuttaa erilaisia toimintoja Törnebladhin tuella, ja päiväkodin kävijät ovat saaneet osallistua toivomaansa toimintaan. Koska aiemmat kokemukset olivat kovin myönteisiä ja päiväkodin kävijäjoukko hankkeen näkökulmasta otollinen, olikin luontevaa jatkaa yhteistyötä myös ELO-hankkeen tiimoilta.

Yhteistyön kantavana ajatuksena toimi kantaväestön ja monikulttuuristen perheiden tuominen lähemmäksi toisiaan päiväkodin arjessa. Hankkeen alussa toivomuksena oli lisäksi tuoda uudenlaisia ideoita kielen oppimiseen avoimella päiväkodilla. Lisäksi toivottiin, että kävijät ja harjoittelijat voisivat toimia hankkeessa aktiivisina toimijoina. Hankkeen ja avoimen päiväkodin arvot ja ajatusmaailman samankaltaisuus edesauttoivat tavoitteiden saavuttamista.

Aistien-tilat, teemaviikot sekä toimintapäivät voimella päiväkodilla toteutettiin päiväkodin kävijöiden toiveiden mukaan. Toiveita tiloihin kerättiin jutellen aikuisten kanssa lasten leikkien lomassa ja yhteisissä palaverissa kahvikupposen äärellä. Erityisen suunnitteluprosessista teki avoimen päiväkodin muuttuva asiakaskunta ja kävijöiden lapsiperhe arjen hektisyys. Iso osa erilaisista toiminnoista toteutettiin joustavasti, ilman liian jäykkiä suunnitelmia ja avoimen päiväkodin harjoittelijoiden avulla. Se, että etukäteen suunnittelulle ei luotu liian tiukkoja raameja, antoi kävijöille ja harjoittelijoille mahdollisuuden muokata Aistien-tiloja ja teemapäivien ohjelmia juuri mieleisikseen vaikkapa puolen tunnin varoitusajalla. Tämä toi hyvin esille menetelmän joustavan luonteen. Vaikka avoin päiväkotitoimi on asiakkaille pääasiassa mukavan olemisen ja vapaan leikin ympäristö, otettiin Aistien-tilojen rakennus sekä järjestetyt toimintapäivät ilolla vastaan.

Yleensä ensimmäisten ideointien jälkeen innostuneita järjestelyihin osallistujia ilmestyi lisää. Tarkemmissa suunnitelmissa sekä käytännön järjestelyissä Laurean opiskelijoiden korvaamattomana apuna toimivat avoimen päiväkodin maahanmuuttajataustaiset harjoittelijat. Harjoittelijoiden johdolla järjestettiin päiväkodilla esimerkiksi venäläinen naistenpäivä, talven maailma, sekä laskiaista että ystävänäpäivää juhlistava tapahtuma ja uzbekistanilainen Aistien-tila.

Kuva 2. Iltahämärä Somaliassa

Kun teema oli päätetty, opiskelijat tai hankkeen henkilökunta ottivat selvää jo löytyvistä materiaaleista. Tämän jälkeen selvitettiin muiden hankintojen tarve. Usein, erityisesti eri kulttuurien Aistien-tiloissa, Laurean Aistien-tilan esineistöä ei juurikaan tarvittu, sillä moni osallistujista lainasi esineitä kotoaan. Ne osallistujat, jotka eivät omistaneet esineitä kotimaastaan, esittelivät kulttuuriaan videoiden sekä puhelimiensa välityksellä myös musiikin ja kuvien avulla. Näin jokainen innokas pääsi osaksi Aistien-tilan rakentamista.

Tärkeäksi osaksi jokaista Rautpihan avoimella päiväkodilla järjestettyä Aistien-tilaa muodostui ruoka. Ruoka on jo aikaisemminkin näytellyt suurta roolia kulttuurisesti rikkaassa päiväkodissa, ja nyt siitä muodostui luonnollinen jatkumo osaksi Aistien-tiloja. Ruokavalintoja suunniteltaessa, tarvikkeita ostettaessa ja yhdessä ruokaa valmistettaessa muodostui oivallisia mahdollisuuksia kielen oppimiseen. Samalla kävijät oppivat toinen toistensa kulttuurien herkuista, kulttuurista ja toimintatavoista. Oman kulttuurin ruoan valmistaminen muille koettiin myös mahdollisuutena antaa eräänlainen lahja muille päiviin osallistujille.

Kuva 3. Yhteinen pöytä on lahja

Kulttuuritilojen lisäksi avoimella päiväkodilla on yhteistyössä harjoittelijoiden kanssa järjestetty kielikerho. Kielikerhon materiaalina toimivat myöhemmin aistienmentelma.net-verkkosivuillemme tulleiden kielimateriaalien testiversiot. Kielikerho koettiin tärkeäksi yhteiseksi hetkeksi arjen keskellä. Lisäksi se toimi erinomaisena kielimateriaalien testausympäristönä. Avoimen päiväkodin vetäjä, Saila Törnebladh kertoo, että kielikerho herätti uudenlaisia ideoita erityisesti harjoittelijoiden kielitaidon aktivointiin toiminnallisesti osana päiväkodin arkea.

ELO-hankkeen ja päiväkodin yhteistyönä luodut Aistien-tilat ovat toimineet päiväkodin kävijöitä yhdistävänä tekijänä ja luoneet siltoja alueen kantasuomalaisten sekä monikulttuuristen perheiden välille. Samalla alueen erityisyyttä on voitu tuoda esiin monimuotoisuuden näkökulmasta. Kulttuurisen tietämyksen ja tutuksi tulemisen myötä myös yhteinen ymmärrys lisääntyy ja ennakkoluulot voivat hälvetä. Asiakkaat ovat kokeneet mielenkiintoisena myös mahdollisuuden kysyä ja saada tietoa erilaisista kodeista, ruoista ja katsomuksista. Toiminnan aikana on voitu korostaa toisaalta kävijöiden samankaltaisuutta, mutta myös jokaisen perheen erityisyyttä kulttuurista riippumatta. Päiväkodin henkilökunta on projektin jälkeen havainnut kävijöissä vahvempaa rohkeutta olla oma itsensä ja oman kulttuurinsa edustaja.

Aistien-menetelmä on hankkeen lopulla ja sen jälkeen muodostunut luonnolliseksi osaksi avoimen päiväkodin arkea. Jotakin tästä iloisesta ilmiöstä kertoo se, että tavallisen päiväkodin puolella järjestetyssä kulttuurien päivässä Rautpihan entiset harjoittelijat olivat sen kummemmin miettimättä tuoneet maistuvia herkkujaan, pukeutuneet kauneimpiin kotimaan juhla-asuihin ja tuoneet tärkeitä esineitä koristamaan omaa kulttuurien pistettään. Tämä tapahtui täysin harjoittelijoiden omasta aloitteesta. Voidaan siis sanoa, että moniaistisuuden ja elämyksellisyden hyödyntämistä jatketaan.

Adwoa Brewu,
projektityöntekijä, Espoon kaupunginkirjasto

KULTTUURI TUOKSUU KIRJASTOSSA

Kirjasto on monelle hiljainen tiedon lähde - mutta yhtä lailla myös viihtyisiä kohtaamisen paikka. ELO-hankkeen aikana Espoon kaupunginkirjaston Entresse on houkutellettu kävijöitä muokkaamaan tiloja oman näköisikseen.

Intialaista kanaa tikka masala, somalialaista sambusaa, etiopialaista njeraa, karjalampiirakkaa ja paljon muuta - näin kulttuuri valtaa kirjaston vuoron perään. Kyse ei ole pelkästään ruoasta, vaan kulttuurin kokemisesta aidosti elämyksellisellä tavalla. Kirjasto tukee vähemmistökulttuurin omaavien osallisuutta ja edistää vuorovaikutusta kulttuurien välillä. Aistien-menetelmän avulla kehitettiin toimintatapoja tuoda eri kulttuuria näkyville ja edistää maahanmuuttaja-asiakkaiden tieto-osallisuutta, toimintaosallisuutta ja suunnitteluosallisuutta.

Tunne kuulua johonkin sekä omasta merkityksellisyydestä yhteisössä katsotaan tärkeäksi osaksi ihmisen hyvinvointia. Tuntuu aina hyvältä kokea itsensä kuuluvan johonkin ryhmään ja päästä vaikuttamaan asioihin omalla tavalla ryhmässä. Osallisuus lisää yhteisöllisyyttä ja ehkäisee syrjäytymistä sekä vähentää eriarvoisuutta. Osallisuuden kokemuksen saaminen vaatii toimintojen kynnysten madaltamista, jotta osallistuminen olisi mahdollista. Osallisuuden kokemus tukee ihmisen hyvinvointia.

Hankkeen lähtökohta oli tukea sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä. Maahanmuuttajien kyky vaikuttaa omaan tulevaisuuteen sekä toimeentuloon on keskeistä heidän pärjäämisessä uudessa kotimaassaan. On myös tärkeää, että kulttuurien välistä tuntemusta ja ymmärrystä voidaan lisätä, jotta vuorovaikutusta eri kulttuurien välillä sujuisi. Espoon kaupunginkirjaston toteutus hankkeessa painotui omaehtoisuuteen, yhteisöllisyyteen, toisten kulttuurien ymmärrykseen sekä kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen.

Kirjasto on julkinen paikka, johon on helppo tulla ja asioida. Kynnys tapahtumiin osallistumiseen kirjastossa on todella matala. Kirjasto toimii paitsi tiedon välittäjänä myös vuorovaikutuksen edistäjänä eri toimintojen ja tapahtumien kautta. Se on ikään kuin olohuoneena, jossa ihmiset voivat kohdata ja vaihtaa tietoja ja oppia. Kirjasto voi tarjota elämyksellisen ja kokemuksellisen tavan oppia eri kulttuureista. Tällaista toimintaympäristöä ajatellen kirjasto lähti mukaan hankkeeseen tekemään eri kulttuuria näkyväksi ja lisäämään kulttuurien välistä vuorovaikutusta Aistienmenetelmän avulla.

Asiakkaiden osallisuutta tuettiin eri tavoin mm. järjestämällä kerhoja ja tapahtumia, joiden sisältöjä suunniteltiin yhdessä asiakkaiden kanssa. Aistien-tilan rakentaminen, kerhojen aiheiden tai tapahtumien suunnittelu oli aina asiakaslähtöistä. Asiakaslähtöinen tapa toimia oli rohkaiseva asiakkaille ja se lisäsi asiakkaiden sitoutumista toimintaa kohtaan.

Aistien-tilan avulla pääsimme matkalle eri puolille maailmaan. Tutustuttiin eri kulttuureihin, mm. Indonesian kulttuuriin, somalialaisiin runoihin ja musiikkiin, venäläisen pääsiäiseen, kiinalaisen uuden vuoden juhlimiseen, etiopialaisen sormiruokailuun, marokkolaisen kulttuuriin, japanilaisiin harrastuksiin, italialaisen kulttuuriin ja suomalaisen mummolaan. Kokeiltiin kulttuuria elämyksellisesti ja aidosti. Nämä tilat tuotettiin asiakkaiden voimin.

Kirjasto tarjosi asiakkailleen tilan, jossa voi omaehtoisesti esittää kulttuuritaustojansa jakamalla muistoja ja tutustuttaa muita omiin kiinnostuksensa kohteisiin. Rakennetut tilat tarjoavat elämyksiä muille asiakkaille, vahvistavat rakentajan omaa identiteettiä sekä toimivat kohtaamispaikkoina.

Kuva 1. Cafe Torino, italialainen kahvila

Kuva 2. Marokkolainen Aistien-tila

Hankkeen aikana rakennettiin niin pieniä kuin isoja tiloja, yksinkertaisia kuin yksityiskohtaisia tiloja eri tarkoituksiin. Tiloja rakennettiin myös kirjaston ulkopuolella liikkuvaa kirjastoa (kirjastoautoa), teltaa tai muuta ulkopuolista tilaa hyödyntäen. Aistien-tiloja rakennettiin yhteensä 25.

On kuitenkin huomioitava, että vaikka osallistumisen kynnyks on kirjastossa aika matala, asiakkaiden houkutteleminen tilojen rakentamiseen vaatii vähän enemmän työtä. Kirjaston muuttuva ympäristö ja sen tarjoamat mahdollisuudet eivät ole itsestään selvät kaikille asiakkaille. Sitä paitsi, se että julkista paikkaa voisi muunnella oman näköisekseen on uusi ajatus, jota pitäisi myydä asiakkaille.

Aistien-tilaa käytettiin sekä opetuksen että kulttuurin näkyväksi tekemisen tarkoituksiin. Opetusta varten rakennettiin tilaa yhdessä kerholaisten kanssa tai harjoiteltiin suomea valmiiksi rakennetuissa tiloissa. Tilan rakentaminen prosessina oli tilaisuus vapaalle keskustelulle ja uudelle oppimiselle. Toiminnallisuus ja elämys tukevat oppimista konkreettisella tavalla.

Kuva 3. Rakennetaan talvi sisällä

Kuva 4. Tyytyväinen tilan rakentaja

Entressen kirjastossa oleva kiinteä Aistien-tila on tarjonnut asiakkaille mahdollisuuden oman kulttuurin ylläpitämiseen ja jakamiseen. Tilaa voi kuka tahansa muokata oman näköisekseen. Tilan kattoon on kiinnitetty näyttötykki, jonka avulla heijastetaan audiovisuaalisia elementtejä. Heijastettu kuva tai video näkyy suhteellisesti isona, ja siksi sen avulla pystyy luomaan tarvittavan tunnelman tilassa. Äänimaisema hoidetaan tykkiin liitetyllä kaiuttimella, jota voi säätää lattialla olevalla äänisäätimellä. Seinät ovat verhoiltu mustalla kankailla ylhäältä lattiaan asti. Toisaalta verhot eristävät tilan muiden kirjaston tiloista ja estävät näkemästä kirjahyllyjä, pöytiä jne. tilassa ollessa. Siinä mielessä tila toimii omana maailmana. Toisaalta ne luovat sopivan tunnelman huoneeseen riippumatta rakennettu tilan laajuudesta. Tilan tietokone on vapaasti käytettävissä, kuitenkin aina lukossa turvallisuussyistä.

Kuva 5. Espoon ystävyysseura esitteli maghrebin kulttuuria MAKU-torilla

Kulttuurien kohtaaminen on olennaista vuorovaikutuksen edistämisessä. Aistien-tila ja sen tarjoama moniaistisuus tukee elämyksellistä kokemusta. Aistien-tilojen lisäksi kirjastossa kehitettiin moniaistinen kulttuuritapahtuma -konsepti, minkä tarkoitus oli myös edistää kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja tarjota mahdollisuutta paikallispalveluihin tutustumiseen. MAKU-tori (maailman kulttuuritori) tarjoaa mahdollisuuksia kokea kulttuuria aistien. Torilla oli erilaisia kulttuuriesiintymisiä, mm. musiikkia ja tanssia, teatteriesityksiä, muotia ja taidetta. Torilla kynnyksellä lähestyä vierasta ihmistä on matalampi ja avoimempi ja siellä oleva nähtävä, maistiaiset, tunnusteltavat ja haisteltavat asiat tukevat aitoa ja elämyksellistä kohtaamista. Torilla kävijät pääsevät yhtäaikaaisesti matkalle eri puolille maailmaa.

Johtuen osallistujatoimijoiden volyyminä, toritapahtuma lisää näkyvyyttä sekä viestii kulttuurin moniaistumisesta, ja siihen liittyy yhä enemmän tarve asenne-
muokkaukseen sekä vuorovaikutuksen edistämiseen. Tori-ajatus tukee myös kävijöiden tieto-osallisuutta, sillä torilla tarjotaan tietoja olemasta olevista palveluista sekä toimintamahdollisuuksista.

Kuva 6. Värikkäitä esiintymisiä MAKU-torilla

On selvä, että tällainen yhteisöllisyyttä edistävä ja osallisuutta tukeva tapahtuma onnistuu yhteistyön voimin. Siinä mielessä järjestöjen ja etenkin maahanmuuttajajärjestöjen mukaan saamisella oli suuri merkitys. Järjestöt eivät pelkästään osallistu tapahtuman tuottajina vaan myös osallistavat omaa yhteisöä.

Mitä vaikutusta tilan rakentamisella oli?

Aistien tilan avulla kirjaston asiakas välittää viestin itsestään tarinan muodossa. Asiakkaalla on mahdollisuus päättää, mitä itsestään haluaa kertoa ja haluaa muiden tietävän. Tilan rakentaminen on prosessi, jossa ihminen joutuu itse miettimään, kuinka paljon tai vähän hän avautuu ulkopuoliselle. Monelle itsestä kertominen ei ole helppoa, mutta tarinan kertomisessa auttavat välineet, kuvat ja esineet. Tilassa vieraillessa ja rakentajan kanssa juttellessa paljastuu hiljaista tietoa, mitä ei muuten olisi saanut. Riippumatta siitä, kuinka yksinkertaista tai yksityiskohtaista tilaa rakennetaan, olennaista on se keskustelu, mitä herätetään ja tieto, jota välitetään.

Osa tiloista rakennettiin muisteluja varten. Muistelemisen vaikutti sekä myönteisesti että kielteisesti. Muistot entisestä kotimaasta tai kotimaiden juhlista saattavat herättää iloisia mutta myös surullisia tunteita. Esimerkiksi somalialainen musiikki- ja runotila muistutti hienoista ajoista asiakkaan lähtömaasta, mutta nosti esiin myös surullisia muistoja maan tilanteesta sodan vuoksi. Tunteiden herättäminen ei koske pelkästään tekijää vaan myös vierailijoita, jotka näkevät ja kuuntelevat. Vaikka tilan on tarkoitus herättää positiivisia ja voimaannuttavia tunteita, kohtaaminen ja vuoropuhelu auttavat myös negatiivisissa tunteissa. Se auttaa tilan vieraita ymmärtämään esimerkiksi eri maista tulevien lähtötilannetta, ja saattaa hyvinkin muokata asennetta ja kohtaamista tulevaisuudessa.

Asennemuokkausta tapahtuu puolin ja toisin. Kun valtakulttuurin edustaja vierailee vähemmistökulttuurin luona Aistien-tilassa, se ottaa askeleen eteenpäin kohti vieraaseen kulttuuriin tutustumista ja ymmärryksen hakemista. Se on viesti siitä, että toinen on valmis tietämään ja oppimaan toisen kulttuurista. Toisaalta se on tilan emännälle tai isännälle viesti siitä, että joku on kiinnostunut tuntemaan hänet ja on siis tervetullut uuteen kotimaahan. Näin sanoi yksi asiakas, kun kysyttiin hänen kokemuksestaan: 'Minusta on hyvä, että ihmisiä tulevat ja syövät, on tosi hyvää. Olen iloinen'.

Miten asiakkaat on löydetty ja saavutettu?

Aistien-tilan osalta asiakkaita innostetaan kirjaston aulassa henkilökohtaisella lähestymisellä. Osa myös tuli kerhojen tai järjestöjen kautta. Asiakkaiden kanssa käytiin keskustelua ja kysyttiin heidän toiveistaan: mitä kukin haluaa tehdä. Useimmiten asiakkailla ei ollut valmiita ajatuksia mutta keskustelun avulla hän hahmotti, mistä on kyse. Sen jälkeen asiakkaan kanssa lähdettiin suunnittelemaan tilaa. Suunnitteluvaiheessa päätettiin tilan rakentajan kanssa, kuinka pitkään hän haluaisi tilan olevan pystyssä. Heidän toiveidensa mukaan tila sai jäädä päiväksi, viikoksi tai pariaksi tai jopa kuukaudeksi. Toki on huomioitavaa se, että mitä pidempää tila on pystyssä, sitä enemmän aikaa se vaatii sen ylläpitämiseen ja huolehtimiseen. Erityisesti julkisessa paikassa on huolehdittava, ettei tilan kävijät riko tai vie luvatta tilassa olevia tavaroita. Kuitenkin juuri siitä syystä on myös hyvä varoittaa suurten tavaramäärien tai arvotavaroitten käyttämisestä tiloissa. Jos tila joudutaan sulkemaan tavaroitten rikkoutumisen vuoksi, sen hyöty jää vähäiseksi.

Joka tapauksessa hyvä puoli tilan rakentamisessa on se, että asiakkaalle annetaan tilaa toimia, kirjasto vain tukee. Rakentaja ideoi ja kerää tietoja, esim. kuvia, ääniä sekä organisoii tilaan tulevia tavaroita. Yleensä asiakas keräsi myös yhteisöstä esineitä. Kuvien ja videon etsimisessä tuli esille monesti tekijänoikeuskysymykset. Mitä saa tai ei saa käyttää ei ole monelle tuttua, joten on tärkeää auttaa asiakasta ymmärtämään, etteivät kaikki internetissä olevat materiaalit ole vapaasti käytettävissä. Prosessin aikana siis tuetaan myös asiakkaan digiosaamista ja -tietoisuutta. Vaikka suunnitteluun saattaa mennä paljon aikaa, keskimäärin noin 7-10 kontaktituntia (riippuen tilan laajuudesta) asiakkaan kanssa ja jopa enemmänkin hänen omien tavaroiden keräämisessä, tilan rakentaminen sinänsä kestäisi noin tunnin tai pari kun kaikki esineet, kuvat, äänet ovat valmiina.

Tapahtumat toteutettiin yhteistyössä yksilöasiakkaiden ja eri toimijoiden kanssa, mm. maahanmuuttajajärjestöjen, paikallisjärjestöjen ja muiden kaupungin toimijoiden. Yhteistyö järjestöjen kanssa vaatii koordinoitua ja sujuvaa viestintää, mikä saattaa olla aikaa vievää mutta loppujen lopuksi palkitsevaa.

Mahdollisuus toimia kirjaston tiloissa lisää asiakkaiden yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kun asiakas pääsee vaikuttamaan itselle sopivalla tavalla ja kokee onnistuneensa, hänessä syntyy ajatus, että on osallisena yhteisöön. Yhteenkuuluvuuden tunne tukee asiakkaan valmiutta tehdä jotakin omien asioiden edistämiseksi. Mahdollisuus muokata julkista tilaa omaan näköisekseen viestii tekijälle, että hän kuuluu johonkin ja on tervetullut. 'ei voi uskoa että tämä on kirjasto. Se on hyvin samannäköinen olohuone kulttuurissamme' totesi yksi asiakas.

Kaiken päätteeksi voidaan todeta että kulttuuridiversiteetti on rikkaus!

Kuva 7. Kesämuumola

Johanna Matikainen,

Maahanmuuttajaohjelman kehittämisspällikkö, SPR

TUNTEIDEN MERKITYS ASENNETYÖSSÄ - CASENA PAKOLAISTELTTA

Pakolaisteltassa on pyrkimyksenä liikkua tasaveroisesti ihmisen ja arjen tasolla. Kokemuksen avaimina ovat tuntemukset, kokemukset sekä yhteiset ja yhdistävät asiat, kuten lastenhoito, arjen hommat, ruuanlaitto, syöminen, pyykin pesu, asuminen, nukkuminen, vessassa käyminen.

Pakolaisleirillä eletty elämä ja sen haasteet ovat tavalliselle suomalaiselle asioita, joihin on valtavan vaikea samastua. Mielikuvitus on suuri lahja, jonka avulla voi asettua toisen ihmisen asemaan niin halutessaan. Pakolaisteltoa luo tilaa ajatuksille ja mahdollistaa pienessä mittakaavassa samastumisen tunteisiin ja arkeen, joita pakolaisella on voinut olla leiriolosuhteissa.

Pelissäntönä noudatetaan pidättyvyyttä ja annetaan osallistujien ajatella ja kokea omiaan.

Toimiiko tila, jossa ei alkuunkaan argumentoida puolesta tai vastaan? Jossa ei tarjoilla tietoa? Jossa ei tarjoilla mielipiteitä eikä pyydetä osallistujia kertomaan mielipiteitään pakolaisista?

Pakolaisteltoa on Aistien-tila, joka alun perin kehitettiin kertomaan pakolaisten arjesta leiriolosuhteissa. Tarkoituksena oli luoda tila, jossa voi asettua pakolaisen asemaan, ymmärtää jossain määrin pakolaisen olosuhteita ja löytää samastumisen kohteita erittäin erilaisessa elämäntilanteessa olevan ihmisen ja itsensä välillä.

Kuva. Johanna Matikainen kertoo pakolaisteltan ideasta (kuvaaja Ilpo Vuorivirta)

Alkuperäinen pakolaistelta rakennettiin reaktiona Syyrian sodan jatkumiseen jo vuonna 2014, ja se on kiertänyt Suomea ristiin rastiin niin kouluissa, kauppakeskuksissa ja kirjastoissa kuin valtuustosaleissa ja seminaareissa.

Pakolaistelta rakennetaan standeista. Konseptiin kuuluu valmis materiaalipaketti, joka sisältää mm. astioita, ruokapakkauksia, moskiittoverkon, vesikanisterin, huopia ja tuoksupurkkeja. Pakettiin kuuluu videotykki ja video, jonka liikkuvaa kuvaa ja ääntä näytetään teltan seinän läpi. Paikalliset toteuttajat hankkivat patjoja, tyynyjä, verhoja, leluja ja muuta rekvisiittaa, joilla teltta sisustetaan. Telttayksiköt varataan keskitetysti ja kymmenessä Punaisen Ristin piirissä on nimetty telttäpäällikkö, joka avustaa paikallisia vapaaehtoisia järjestämään tilaisuuksia.

ELO - Elämyksillä osaksi yhteiskuntaa -hanke mahdollisti pakolaistelttakonseptin kehittämisen ja uusien materiaalien testaamisen. Hankkeen aikana pakolaisteltan konseptia esiteltiin laajasti uudelle kohdeyleisölle. Se oli esillä Helsingissä Integration 2018 -tilaisuudessa, joka oli suunnattu maahanmuuttotyön asiantuntijoille. Hyvinkäällä pakolaistelta tavoitti kolmen viikon aikana erilaista yleisöä lapsista valtuutettuihin.

Asennetyötä elämysten ja kokemusten avulla

Asennetyö on haastavaa. Tunteisiin vaikuttaminen voi johtaa yhtä hyvin vaikuttajan kannalta toivottuihin tuloksiin, mutta myös täysin päinvastaisiin kokemuksiin, sillä asenteet ovat monimutkainen kokonaisuus.

Tunteiden merkitys on suuri. Punaisen Ristin toiminnassa olemme paljon pohtineet, miten viedä tilanteita ja prosesseja hienovaraisesti eteenpäin samalla arvostaen ja kunnioittaen osallistujien omia tavoitteita ja pyrkimyksiä, heidän tunteidensa koko kirjoa.

SPR:n oma lähtötilanne ja tarve on selkeä. Tavoitteena on tuoda pakolaisten arkea lähemmäs suomalaisten kokemusmaailmaa, tarjota samastumisen mahdollisuuksia ja sitä kautta herättää myötätuntoa pakolaisia kohtaan. Meillä on luja luottamus siihen, että pakolaisteltan herättämien tunteiden kautta ymmärrys pakolaisten tilanteestaan kasvaa. Integration 2018 -tilaisuudessa teltan kävijät olivat etupäässä kotoutumistyötä tekeviä viranomaisia ja järjestöjen edustajia. Oli mukavaa ja koskettavaa kuulla kävijöiden oivalluksista. Useat sanoivat, että he ymmärtävät paremmin asiakkaidensa menneisyyttä ja olosuhteita. Sillä voi olla merkitystä asiakastyön laatuun.

Pakolaisteltan esineistö vaihtelee eri paikkakunnilla. Koskaan ei voi tietää, mikä asia herättää kävijöissä eniten tunteita. Integration 2018 -tilaisuudessa erään kokeneen pakolaistyön ammattilaisen ihon alle osui nuhjuinen pehmolelu, samanlainen, joka hänen omalla tyttärellään oli ollut pienenä. Pehmolelun kautta hän pystyi samastumaan pakolaisperheen elämään ja kuvittelemaan itsensä ja tyttärensä leirille.

Pakolaisteltassa on perusvarustuksena tuoksu-/hajupurkkeja, joiden tutut tai tuntemattomat tuoksut voivat tuoda leirikokemusta läheisemmäksi. Integration 2018 -tilaisuudessa teltaan tuotiin myös tuoretta ruokaa ja säilykkeitä, joiden annettiin muhia teltassa yön yli. Toisena päivänä tuoksumailma oli jo sakea.

Pakolais- ja turvapaikkakeskustelu velloo vellomistaan

Pakolais- ja turvapaikkakeskustelu on usein kovin latautunutta. Melko usein keskustelijoilla on jyrkät ja mustavalkoiset mielipiteet. Keskustellaan tai huudetaan sosiaalisessa mediassa, mutta keskustelu ei johda keskinäiseen ymmärtämiseen tai kantojen muuttumiseen. Ollaan pattitilanteissa, jossa molempien argumentit on jo loppuun kaluttu ja tuttuja molemmille osapuolille. Usein keskustelussa vallitsee epäsuhta, sillä toinen puoli argumentoi faktoilla ja tosiasioilla ja toinen puoli puhuu silkkaa tunnetta. Etenkin näissä fakta vastaan tunne -asetelmissä keskustelun lopputulokseen ei ole tyytyväinen kukaan osapuolista. Molemmat kokevat tulensa väärin ymmärretyiksi.

Silloinkaan kun keskustelijat kokevat molemmat argumentoivansa faktoilla, fakta vastaan fakta, ei lopputulos silti aina ole kovin hedelmällinen. Faktoja ja valeutisia löytyy erilaisten näkökulmien perustelemiseksi. Pakolais- ja turvapaikkakeskustelu on erittäin tärkeää. Se rakentaa kansalaismielipidettä ja se voi luoda uhkakuvia tai turvallisuuskuvia. Pakolaiskeskustelu voi painottaa ongelmien esittämiseen tai ratkaisujen etsimiseen. Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten asema sekä oikeudet ja velvollisuudet ovat myös osa lainsäädäntöä.

Jos ihminen on järkyttynyt, peloissaan tai vihainen, hänen on vaikea ottaa vastaan pelkkää asiaa, koska hän on tunteen pauloissa. On loukkaavaa ja ylimielistä tarjota pelon tunteeseen lääkkeeksi pelkkiä tosiasioita. Asiantuntijoiden olisi hyvä lisätä viesteihinsä myös tunneulottuvuutta.

Pakolaisteltan yin ja yang - tieto ja tunne toisiaan täydentämässä

Asiantuntijarooliin kuuluu yleensä se, että ihmisellä on vastaukset valmiina ja hän kommentoi ja vastaa roolistaan käsin. Vaikeaa ja epätavanomaista on luopua ohjaajan tai opettajan roolista. Pakolaisteltan vetäjällä ei ole isoa roolia. Hänen ei tarvitse tietää kaikkia tosiasioita maailman pakolaisista eikä faktoja pakolaisten auttamisesta. Vetäjän rooli on olla tilassa vertaisena ihmettelemässä ja keskustelemassa. Toki hän voi viedä tilannetta ja kokemista eteenpäin esittelemällä teltan esineitä tai esittämällä ajattelukysymyksiä osallistujille.

Tärkeää on, että pakolaisteltassa ei haasteta ihmisiä tai ohjata tiettyihin ajattelun suuntiin vaan annetaan tilaa kokea teltoa aistien avulla, omissa tahdissa. Teltassa saa olla hiljaa tai keskustella muiden osallistujien tai vetäjien kanssa. Vetäjät eivät ole ”asiantuntijoita” ja tietopankkeja. He ovat enemmänkin oppaita aistien ja havaintojen maailmaan.

Pakolaisteltan kävijöiden kokemusten mukaan teltoa tarjoaa tunnekokemuksen turvallisessa, mutta ajatuksia herättävässä ympäristössä. Tunne läpäisee asia-orientoituneen mielen, ja tuloksena on oivalluksia ja samastumisen kokemuksia. Kokemukset voivat jättää pidemmän jäljen kuin asiantieto. Uskon, että ne saavat aikaan pitkäkestoisia muutoksia esimerkiksi suhtautumisessa pakolaisiin tai parempaa ymmärrystä asiakastyössä.

Vaikka pakolaisteltta on rauhoitettu faktan jakamiselta, sen ulkopuolella on hyvä vastata osallistujien kysymyksiin. Infot, kuvat ja esitykset täydentävät teltassa aistittuja kokemuksia ja tunteita.

Tervetuloa kotiin meidän teltaan. Meillä on miljoona naapuria ”Tervetuloa kotiin meidän teltaan. Meillä on miljoona naapuria”. Näin toivottiin kävijöitä tutustumaan pakolaistelttaan- konseptiin Integration 2018- tapahtumassa. Esittelijöitä teltalla oli yksitoista, joista kuusi vapaaehtoista. Kävijöitä tapahtumassa oli noin 210.

”Tuoksupurkit olivat hieno keksintö ja oiva lisä elämyksiin”

”Pehmonorsu vei minut tunteissa todella syvälle tasolle, koska tyttärelläni oli samanlainen kun hän oli pieni”

”Video oli tosi toimiva, koska se ei pakota suuntaamaan katsetta vaan sinulla on mahdollisuus valita itse mitä katsot.”

Pakolaisteltan vetäjät olivat suurelta osin ensikertalaisia vapaaehtoisia, jotka perehdyttiin tehtäviinsä learning by doing -menetelmällä, eli he istuivat teltaan osallistujina ja seuraavassa hetkessä alkoivat itse toimia esittelijöinä.

Vetäjien palautteessa kiitetään erityisesti videosta. Se viritti osallistujien tunteita ja kokemuksia eleettömyydellään ja arkisuudellaan. Video oli kuvattu Bangladeshin leirillä ja siinä kuvattiin leirin arkipuuhiä.

Sateen ääni, leirin kohina ja ihmisten puuhat kiinnostivat osallistujia ja loivat taustan pakolaisteltan muulle esineistölle.

”Tapahtumassa, jossa on alan ammattilaisia, lisäisin tuota arvokasta ja tuoretta liikkuvaa kuvaa. Se herättää ajatuksia ja kysymyksiä paenneiden ihmisten arjesta. Tuntuu ainakin, että monelle alalla toimivalle liikkuva kuva mahdollisti realistisemman pakolaistaustaisen asiakkaan menneisyyden kuvittelun heille – ja mielestäni se on tärkeää heidän tekemässä asiakastyössä. Uskon, että erityisesti sosiaalialalla palvelee asiakasta sitä paremmin mitä enemmän pystyy asettumaan hänen saappaisiin. Alan ammattilaisille ”määräisin” teltassa ensin jonkin ajan, jolloin he vain tunnustelisivat ja käyttäisivät aisteja. Sitten voisi olla aika kysymysten.”

Pakolaisteltan tuoksut ja hajut olivat toimiva konsepti. Teltassa haisi mausteilta, ja avatut papupurkit ja muut näkösällä olevat ruuat toivat toden tuntua telttaan. Teltassa oli tuoksuteltavina myös tuoksupurkkeja, joita kierrätettiin osallistujien kesken.

Vetäjät toivoivat tuekseen käsikirjoitusta ja enemmän tietoa leirin järjestelyistä, jotta voisivat vastata toisinaan melko yksityiskohtaisiinkin kysymyksiin. Teltan ulkopuolelle toivottiin tietotauluja. Punaisen Ristin delegaatit ja pakolaisteltan asiantuntijat lisäsivät vetäjien varmuutta.

”Varastin” heidän tarinansa ja pärjäsin ihan hyvin. Vierailijat olivat kaikki tosi kiinnostuneita ja jo valmiiksi positiivisesti suhtautuvia, joten ainoa haaste oli tiedon puute. Itse teltta toimii jo sellaisenaan aistielementtinä.”
”toivoisin, että ns. konseptoitaisiin muutama asia: miten houkutellessa kiinnostunut sisään, miten aloittaa keskustelu, miten esitellään teltta/video, useimmin kysytyt kysymykset ja vastaukset niihin, miten poislähtevä vierailija hyvästellään, miten toimitaan jos joku haluaa auttaa”.

Pakolaisteltoa toi elämyksiä ja oppimista kävijöille, mutta myös vapaaehtoisille: ”Opin valtavasti uutta ja oli ilo kohdata fiksua, kiinnostuneita ihmisiä. Koin olevani osa isompaa auttamaisen kokonaisuutta ja sain arvokasta tietoa, joka auttaa omassa toiminnassani maahanmuuttajien ystävälityksessä. Tällainen kokemus olisi hienoa tarjota kaikille pakolaisten kanssa työskenteleville vapaaehtoisille.

Pakolaisteltoa Hyvinkäällä

Koti Hyvinkäällä -hanke vei pakolaisteltan Hyvinkäälle kolmen viikon ajaksi 5.-23. marraskuuta 2018 ja se pystytettiin yhdessä hankekumppanien kanssa neljään eri paikkaan: Laurean aulaan, kaupungintalon aulaan, seurakuntakeskukseen

ja kauppakeskus Willaan. Koti Hyvinkäällä on Hyvinkään kaupungin, SPR:n, Hyvinkään seurakunnan, Laurean ja Työväen sivistysliiton yhteishanke, joka edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja rakentaa siltoja kotoutumisen parissa työskentelevien tahojen välille. Pakolaisteltan tarkoituksena oli herättää keskustelua ja tuoda tätä työtä konkreettisesti esiin, antaa kävijöille mahdollisuus eläytyä pakolaisten elämään sekä ohessa tarjota faktatietoa pakolaisuudesta ja maahanmuutosta sekä globaalisti että Hyvinkäällä.

Pakolaisteltan oheen oli suunniteltu ohjelmaa jokaisessa kohteessa. Siihen kuului mm.

- Lasten ja nuorten taidekeskuksen Villa Artun taidenäyttely ”Kuvia kotimaasta” – lasten taideteoksia Hyvinkäälle saapuneiden pakolaisten lähtömaista
- Kolme koululaisten aamupäivää, joissa tarjottiin tietoisuuksia koskien Punaisen Ristin kansainvälistä työtä sekä pakolaisten vastaanottoa Hyvinkäällä – auditoriossa lapsille puhumassa SPR delegaatti ja kaupungin maahanmuuttajatyön koordinaattori, lisäksi videoita ja valokuvia
- Laurean avoin iltatapahtuma 7.11., jossa kolme puhujaa kertoi pakolaisuudesta eri näkökulmista (SPR delegaatti, maahanmuuttajatyön koordinaattori ja SPR vaikuttajatiimin nuori jäsen), tarjolla oli vapaaehtoisten valmistamia leivonnaisia Syyriasta ja Afganistanista
- Laurean opiskelijoiden järjestämä päivittäinen kahvi- ja teetarjoilu teltan ulkopuolella, joka houkutteli kävijöitä ja mahdollisti paljon keskusteluita
- Kauppakeskus Willassa toimittaja Rauli Virtasen vierailu pakolaisteltalla ja haastattelu kauppakeskuksen keskusaukion lavalla
- Hyvinkään kaupungin Liikuntapalveluiden järjestämä urheilujalkinekeräys maahanmuuttajille, jossa pakolaisteltalla toimi keräyspisteenä
- Uusien vapaaehtoisten rekrytointi Punaisen Ristin monikulttuurisuustoimintaan, erityistoiveena löytää uusia SuomiKamuja maahanmuuttajille

Vierailijat

Pakolaisteltalla kävi hyvin erilaisia vierailijoita, ja tarkoitus olikin tavoittaa useita eri yleisöjä eri viikoilla. Laurean viikolla AMK-opiskelijat sekä viereisen Hyvinkään Opiston opiskelijat olivat suurimmat kävijäryhmät, kaupungintalon viikko oli ajoitettu kaupunginvaltuuston kokoukseen ja pakolaisteltalla vieraili kaupungin työntekijöiden lisäksi kuntapäättäjiä. Kauppakeskuksessa kävi ohikulkijoita ja lehtijuttujen perusteella paikalle löytäneitä kaupunkilaisia. Kirkolla teltta oli seurakuntavaalipäivänä, jolloin järjestettiin myös perhepäivä, ja päivän aikana kävijöitä pakolaisteltassa oli 120. Muissa paikoissa yhteenlaskettu kävijämäärä oli muutamia satoja. Koululaisia kävi kolmen viikon aikana yhteensä noin 240, joista suurin osa oli alakoulujen 5. - 6. luokkien oppilaita.

Pakolaisteltaviikkojen toteutus

Kaupungin, SPR:n ja seurakunnan työntekijät, Laurean opiskelijat ja lukemattomat vapaaehtoiset päivystivät teltalla ja kertovat pakolaisteltan arjesta. Vapaaehtoisten rooli oli korvaamaton - ei olisi ollut mahdollista pitää pakolaisteltaa auki päivittäin kolmen viikon ajan ilman vapaaehtoisia päivystäjiä. Laurean viikon suunnittelusta ja toteutuksesta vastasivat pääosin Laurean ensimmäisen vuoden sosionomiopiskelijat, niin että projekti oli osa heidän opintojaan. Yhteistyö toimi hienosti ja opiskelijoiden mukanaolo toi suuren lisäarvon Laurean viikkoon.

Pakolaisteltan avulla saatiin satojen vierailijoiden huomio kiinnitettyä asioihin, joita he eivät muuten olisi ajatelleet. Moni kävijä kommentoi, että pakolaisteltalla herätti paljon ajatuksia ja todella pysäytti kiireen keskellä. Eräs vuosia sitten pakolaisena Hyvinkäälle saapunut nainen seiso i teltan ovella pitkään, sanomatta sanaakaan, ja silmät täyttyivät kyynelistä. Hän oli viettänyt useita vuosia pakolaisleirissä lastensa kanssa ja näky oli tuskallisen tuttu.

Erityisesti koululaisryhmien vierailuja pidettiin järjestäjien taholta onnistuneina. Lapset eläytyivät tilanteeseen, saivat paljon uutta tietoa ja kysyivät tärkeitä kysymyksiä. Tietoiskujen järjestäminen koululaisille todettiin erinomaiseksi konseptiksi; koululaisryhmät jaettiin pienempiin ryhmiin niin, että osan vieraillessa teltassa saivat muut auditoriossa tietoa pakolaisuudesta ja maahanmuutosta, ja yksi ryhmä pohti vastauksia heille esitettyihin kysymyksiin. Yhteyden osoittaminen maailman tilanteen ja Hyvinkäälle saapuvien pakolaisperheiden välillä teki suuren vaikutuksen moniin ja toi asian konkreettisesti lähelle, kun lähes jokainen oli nähnyt pakolaisia myös kotikaupungissaan. Lasten kanssa keskusteltiin myös siitä, miten jokainen voi auttaa uusia tulijoita tuntemaan olonsa kotoiseksi Hyvinkäällä. Pakolaisteltakiertueen toteutus Hyvinkäällä oli onnistunut ja järjestäjät ovat erittäin tyytyväisiä.

Pakolaisteltan tulevaisuus

Pakolaisteltan konsepti on toimivaksi todettu. ELO-hankkeen avulla teltan materiaaleja päivitettiin ja telttaa testattiin myös oppimisympäristönä. Hankkeen aikana teltan esittelijöiden ja osajien määrä kasvoi, mikä tuo toivottua jatkuvuutta teltan tulevaisuudelle. Asennetyössä tunteiden ja elämysten merkitys on valtava.

Myötätunto on inhimillinen ominaisuus ja voimavara.
Sen vahvistaminen saa ihmiset ymmärtämään toisten
olosuhteita ja lisää samastumisen kokemuksia.

Minttu Rätty, projektipäällikkö, Laurea-ammattikorkeakoulu
& Jaakko Sannemann, informaattikko, Espoon kaupunginkirjasto

LÖYTÖRETKELLÄ MUTKIKKAILLA POLUILLA - KESKUSTELUA VERKOSTOSSA TOIMIMISESTA

Kaksi vuotta verkostoyhteistyötä ELO-hankkeen parissa on takana. Hanke toi toimijoiden arkeen monta hyvää asiaa. Vuoropuhelua opittiin, toimintamalleja hiottiin ja ihmisten kotoutumista tuettiin. Kehittämistyön varrella on erilaisia mutkia ja mäkiä. Niistä opitaan. Näistä asioista syntyi tämä vuoropuhelu. Minttu Rätty Laureasta toimi hankkeen projektipäällikkönä ja informaattikko Jaakko Sannemann Espoon kaupunginkirjastosta toimi hankkeen parissa kirjastossa osana omaa työtään.

Paikallinen vai koko organisaation hanke?

Jaakko: Tekstimme ei ole organisaatioiden näkemys, vaan omaa hanketyön kautta tullutta pohdintaa. Toisaalta voidaan ajatella, että yhden kirjastoduunarin käsitys asioista voi olla merkityksellinen, kun talomme kulttuuri on se, että asiat etenevät yksilöiden kautta. Tai ne kaatuvat kirjastolaisen vastarintaan.

Espoon kaupunginkirjastolla on 18 palvelupistettä eikä varsinaista pääkonttoria. Helmet-kokoelmaan liittyvät palvelut tulevat kirjastoon valmiina, mutta suurin osa kaikesta muusta toiminnasta kirjastotilassa suunnitellaan paikan päällä kirjastoissa. Kevyesti ja paikallisesti tehtävä palveluiden kehittäminen mahdollistavat nopean reagoinnin yhteisön muuttuviin tarpeisiin ja ajan ilmiöihin. Kun panostukset ovat pieniä, mahdolliset epäonnistumisetkin ovat pieniä. Tämä lisää rohkeutta kokeilla uusia asioita.

Minttu: Aika monessa verkostopalaverissa minulta on kysytty, että mitä teille sinne Laureaan kuuluu. Kysymys vie sanattomaksi: mitä osaan sanoa koko organisaation puolesta? Sama ongelma tulee usein näissä verkostohankkeissa, kun yhdessä hankehenkilökunnan kanssa innostumme jostain asiasta. Mutta entä kun palataan omaan organisaatioon: saanko ideat myytyä omalle organisaatiolle? Entä kenen kaikkien omassa organisaatiossa pitäisi sitoutua ja innostua, jotta tämä olisi Laurean hanke?

Miten luodaan jotain uutta, kun tuttu on turvallista?

Jaakko: Uuden kehittämisen kannalta paikallinen toimiminen voi olla ongelmallista. Mistä tulevat uudet ideat ja osaaminen niiden toteuttamiseen? Yleensä me haluamme luoda palveluita, jotka tukevat meidän vahvuuksiamme ja me kehitämme sellaista osaamista, mitä meillä jo on. Uusia virikkeitä saamme, kun palkkaamme uusia työntekijöitä. Hankkeet ja yhteistyökumppanit ovat kirjastolle hyvä tapa oppia uutta.

Minttu: Monikulttuurisuuden opettajana ja kulttuurienvälisestä viestinnästä paljon puhuneena minua hämmästyttää aina joskus, miten haasteellista eri organisaatioiden välillä yhteisen kielen löytäminen voi olla. Parhaiten uusia toimintamalleja kuitenkin syntyy, kun erilaiset ihmiset toimivat yhdessä. Siinä vain tarvitaan malttia, että kuullaan ja ymmärretään, mitä yhteistyökumppanit sanovat.

Toinen minua pohdituttanut tuttuuteen ja turvallisuuteen liittyvä teema on hankkeiden synty. Lähtevätkö hankeideat syntyvät työntekijöiden omasta intohimosta vai hankerahoituslähtöisesti? Parhaimmillaan nämä tietysti kohtaavat. Rahoittajia ohjaa yhteiskunnallinen tarve ja sitä kautta kehittämistyöhön tulisi ruohonjuuritasolla tarttua. Miksi nämä eivät aina kohtaa? Kyse tässäkin on varmaan osittain erilaisesta kielestä ja oikea-aikaisuudesta. Organisaatiossa tulisi olla joku, joka tuntee sekä toimijat että rahoituskanavat ja toimii välittäjänä ja innostajana jotta hankkeesta tulee “meidän juttu”.

Miten hanke on osa organisaation arkea, miten siitä tulee meidän juttu?

Jaakko: Kun moniaistisen tilan idea löysi tiensä Entressen kirjastoon, me kirjastolaiset olimme hyvin innoissamme. Tämähän on hienompaa kuin muinainen Second Life –virtuaalimaailma ja VR-lasit yhteensä! Erilaisia ideoita alkoi pulputa eri puolilla kirjastoa. Moniaistinen tila sopii kirjavinkkauksiin, kirjastonkäytön opetukseen, mediakasvatukseen .... Me löysimme Entressen kirjastosta myös huoneen, johon voisimme rakentaa kiinteän tilan. Halusimme tietenkin myös teltan. Kirjastonhan pitää jalkautua yhteisönsä. Hanke, joka liittyy moniaistiseen tilaan, tuntui täydelliseltä. Momen toimijan hanke tuo uusia ideoita, toimintatapoja, osaamista ja osajia kirjastoon. Ja kun me opimme, me voimme ryhtyä kehittämään palveluja itse ja levittämään oppia eteenpäin.

Mutta tielle ilmaantui muutamia kiviä ja kuoppia. Hanke alkoi ja johtikin siihen, että moniaistinen tila ei ollutkaan enää kirjaston juttu, meidän juttumme. Se oli hankeasia. Eikä ehkä tarvitsekaan. Jotain mitä ei voi oikein ymmärtää. Kun hankkeissa on aina se vika, että niistä ei jää mitään pysyvää.

Hankkeen kannalta oli järkevää, että kirjaston aistihuone on hankkeen ajan etupäässä hankkeen käytössä. Jottei kävisi niin, että kirjastolaisten omat projektit täyttäisivät huoneen niin täysin. Jälkikäteen katsottuna huoneeseen olisi mahtunut sekä hankkeen puitteissa rakennetut moniaistiset tilat että kirjastolaisten omat ja muiden kumppaneiden kanssa rakentamat tilat. Moniaistisen tilan kirjastoon juurtumisen kannalta olisi ollut tärkeää, että kirjastolaiset olisivat rakentaneet tiloja koko hankkeen ajan.

Me kirjastolaiset olemme kuulleet paljon moniaistisesta tilasta ja olemme käyneet ELO-hankkeen koulutuksissa. Mutta meillä on vakaumus, että asioita oppii vain tekemällä itse. Asiat pitää keksiä itse, kehittää itse ja tehdä itse. Meidän pitää päästä nyt hankkeen jälkeen samaan uuden löytämisen innostuneeseen tunnelmaan, mikä meillä oli, kun tutustuimme moniaistilliseen tilaan ensimmäisen kerran. Hiipuuko moniaistinen tila Entressen kirjastossa ja Espoon kaupunginkirjastossa samaa tahtia kuin muisto ELO-hankkeesta vai jatkaako idea kehittymistä jostain pienestä versosta vai syntyykö joku uusi arvaamaton renessanssi esimerkiksi yhdessä espoolaisten koulujen kanssa?

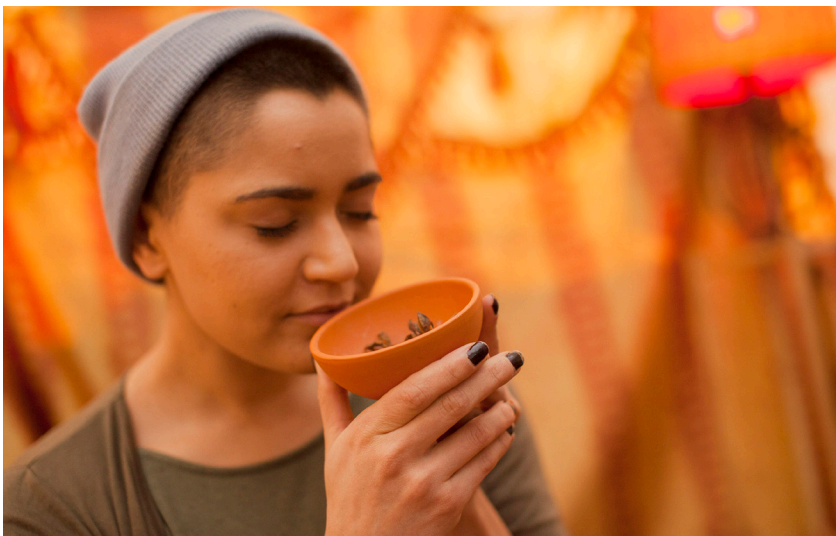
Minttu: Laurean hanketoiminta siirtyi vuoden 2019 alusta takaisin alueyksikköihin ja entinen tutkimus- ja kehittämyksikkö purettiin. Ajatuksena juuri se, että hankkeet tulisivat mahdollisimman lähelle opetustyötä. Kun Laureaan tulee uusi hanke, haetaan toteuttajia ensisijaisesti Laurean sisältä. Tämä on varmaan viisautta ajatellen hanketoiminnan juurruttamista. Parhaimmillaan hanketoiminta tuo uutta intoa ja osaamista myös opetustyöhön. Toisaalta hanketyössä on monta tehtävää jotka olisivat hyviä työtehtäviä niin nykyisille kuin valmistuneillekin opiskelijoille. Meiltä valmistuneet opiskelijat voisivat toimia hyvänä linkkinä työelämän ja opiskelun välillä. He voisivat myös ohjata Laurean opiskelijoita, sillä oma kokemus opinnoista antaisi näkökulmaa ohjauksen organisointiin. Toivottavasti tämä toiminta tulee yhä luontevammaksi osaksi Laurean hanketyötä.

Sovellammeko tätä oikein?

Jaakko: Rakenteelliset työpajat olisivat antaneet mahdollisuuden pitää tiukemmin kiinni menetelmän ihanteista mutta, kun hankkeen kohderyhmä oli vaikeasti tavoitettavat ihmiset, näiden tavoittaminen ja sitouttaminen monen viikon työpajaan oli meille hyvin vaikea tehtävä. Toiseksi, alussa ajattelimme, että Entressen kirjaston aistihuone voi toimia kirjaston kielikahviloiden kokoontumispaikkana. Mutta pian huomasimme, että pieni huoneemme ei sovi ison ryhmän tilaksi. Pienen huoneemme osoittaututtua liian pieneksi kielikahvilatoimintaan, olemme kokeilleet moniaistillisuuden lisäämistä kielikahvilatoimintaan ilman tilan rakentamista tai moniaistillisen tilan käyttämistä.

Minttu: Aistien-menetelmä on syntynyt hankeyhteistyön tuloksena usean vuoden aikana ja esimerkiksi Laurean Aistien-tilaa on vuosien varrella kehitetty yhä paremmin toimivaksi. Tila on keskeinen osa menetelmää - mutta jatkuvaa keskustelua olemme käyneet siitä, että onko tila menetelmän hyödyntämisen edellytys. Entä kun tilaa ei ole? Riittääkö moniaististen elämysten tuottaminen? Vai yleensä elämyksellisesti ja kohtaamalla oppiminen? Ihan tarkkaa määritelmää emme ole pystyneet yhdessä tuottamaan. Arjen realiteetit ovat asettaneet joitain rajoituksia. Eri toimijat joutuvat soveltamaan menetelmää omien resurssiensa puitteissa. Mutta kyse on ollut myös siitä, mitä kukin toimija pitää tärkeänä. Jollekin erityistä on juuri kuvat tai äänet, toiselle merkityksellistä on tasa-arvoisen kohtaamisen mahdollistaminen. Siksi hankkeessa olemme antaneet kaikkien kukkien kukkia. Se on varmasti tuottanut myös tuskaa hanketoimijoille.

Miten tavoittaa vaikeasti tavoitettavaa kohderyhmää?

Jaakko: Olisiko pitänyt järjestää toimintaa - vaikka sitten väärälle kohderyhmälle, jos "oikeaa" ei tavoitettu? Tämä väärän kohderyhmän toiminta olisi voinut opettaa meille asioita, joita voimme hyödyntää hankkeen jälkeen.

Minttu: Sosiaalialalla asiakkaiden tavoittaminen yhteisötyössä voi hyvin olla haaste. Erityisesti jos halutaan tavoittaa syrjäytyneitä tai syrjäytymisvaarassa olevia ihmisiä. Etsivää ja avointa toimintaa pitää tehdä pitkäjänteisesti - ja tämä on myös hyvä sosiaalialan opiskelijoiden kokea ja nähdä. Kuitenkin yhdistettynä opiskelun arkeen yhtälö on haasteellinen. Opiskelijaprojektit on sidottu opintojen aikatauluun, ja usein toiminnallinen osuus tulisi suorittaa tiettyjen viikkojen aikana. Riski, jota opiskelijat eivät mielellään ota, on että asiakkaita ei vielä tuona projektiaikana löydy. Toisaalta kun asiakkaita tai yhteistyökumppaneita sitten löytyy, on opiskelijat jo ehkä suuntaamassa muualle. Tämän vuoksi opiskelijaprojekteihin etsitään usein valmiita ryhmiä, jotta asiakkaiden olemassa olo turvattaisiin. Jäävätkö silloin kaikkein haavoittuvimmat ryhmät löytämättä?

Juurruttaminen on vaikeaa

Jaakko: Kun hanketyöntekijä on rakentanut puolestamme palvelun, me emme osaa ottaa sitä vastaan. Kun se ei ole minun rakentamani palvelu. Kirjaston oppimisen kannalta on ongelma, että kirjaston asiakkaat rakensivat moniaistisia tiloja määräaikaisten työntekijöiden kanssa. Jäikö kirjastoon viisaus siitä, miten rakennetaan moniaistisia tiloja yhdessä kirjaston asiakkaiden kanssa?

Vaiikka kuinka ymmärsimme teoriassa, että hankkeessa on tarkoitus ja mahdollisuus pilotoida asioita hankkeen jälkeistä elämää varten. Tähän tarvittaisiin taitoa nähdä, miten palvelu tuotteistetaan niin, että se voidaan monistaa ja skaalata jokaiseen toimipisteeseen. Ja ottaa vastaan ja omaksua toisissa kirjaston palvelupisteissä.

Jos hankkeessa olisi tarkoitus kehittää pysyvää toimintaa kirjastoon, ei riitä, että hankkeeseen osallistuvat ihmiset kertovat hankkeesta kollegoille. Kaupunginkirjaston pitää pystyä osoittamaan kirjastolaisille, että nyt rakennetaan niin kestävää palvelua, että myös vakituksessa työsuhteessa olevien pitää tulla mukaan.

ELO-hankkeen aikana olemme yrittäneet jakaa moniaistista tapaa vetää kielikahviloita. Aika näyttää, tarttuuko joku vetäjä näihin mahdollisuuksiin.

Mitä sitten opimme tästä kaikesta ?

Minttu: Verkostomaisen kehittämistyön haasteet ovat varmasti tuttuja kaikille hanketoimijoille. Ovat kuitenkin niin tärkeitä asioita, että näistä ei koskaan puhuta liikaa. Ensinnäkin vuorovaikutuksen ja keskustelun tärkeyttä ei voi ylikorostaa. Vuorovaikutusta tarvittiin paljon projektiryhmän sisällä, jotta tästä tuli meidän yhteinen juttu. Toisaalta keskustelua tarvitaan myös organisaatioiden sisällä, jotta projektitoiminnasta tulee myös organisaatioiden oma juttu, niiden näköinen. Juurruttaminen lähtee jo hankkeen ensimmäisestä päivästä - tai oikeastaan jo suunnitteluvaiheesta.

Hankkeen juurtuminen ja vaikuttavuus vaati koko hankkeen ajan tiedottamista ja vuoropuhelua sekä organisaation sisällä että laajemmin. Tässäkin kyse on oikean kielen ja kanavan löytämisestä. Nykyään tiedon tulva on valtava ja eri-ikäiset ja erilaisiin elämämpiireihin kuuluvat ihmiset ovat tottuneet erilaisiin tiedotuskanaviin, eli tarvitaan monikanavaista tiedottamista ja osallistamista.

Jaakko: Uskalletaan heittäytyä ja kokeilla. Meidän kirjastolaisten pitää myös oppia suunnittelemaan palveluita yhdessä toisten kanssa ja toteuttamaan suunnitelmia yhdessä toisten kanssa. Meidän pitää oppia näkemään hanke ja vuorovaikutus hankkeen kanssa oppimistilanteina. Kestää epävarmuus ja mahdollisuus epäonnistua.

Minttu: Se kyllä koskee kaikkia hanketoimijoita. Samoin kuin se, että hankkeessa on aina mahdollisuus siihen, että toimintamalleja ja tavoitteita voi tarkistaa ja tarvittaessa vaihtaa... Kunhan vain osataan keskittyä olennaiseen eli tosiaan mietitään, miksi tätä tehdään. Jatkuvasti. Koko hankkeen ajan. Ja niinhän me tehtiin.

Hafsa Dahir & Fathi Osman Mohamed,
Social Services Degree Students

9. SHAAH & SHEEKO; EMBRACING IDENTITY IN THE MULTISENSORY SPACE FOR ADOLESCENT GIRLS

Our project with ELO was a functional study concentrating on offering a safe and comfortable environment in Multisensory Space for bicultural adolescents to embrace their identity by discussing issues that are related to the Somali community. This is a summary of our thesis Shaah & Sheeko; Embracing Identity in the Multisensory Space for Adolescent Girls that was published in Theseus in November 2018.

Our aims for this thesis included encouraging active interaction in the Multisensory Space, practise communication and self-reflection, encourage artistic creativity to explore identity, offer peer support by gathering participants of similar life experiences. Lastly, to offer a safe and comfortable environment in a Multisensory Space where participants can express their thoughts and possible criticism of their culture. We chose these aims because we believed they are necessary in the process of embracing identity. ELO promotes inclusion of multicultural people which correspond to our target group.

Our target group was secondary school aged adolescent girls who are born in Finland and have bi-cultural background. The purpose of creating this group was, because we are authors are Finnish-Somalis and hence, bi-cultural. Growing up between two cultures was difficult and challenging to form an identity which was strong and stable. We were aiming to use peer support as a method by gathering participants of similar life experiences to offer guidance and support. This target group is important because of the sensitive life stage.

Since this thesis was based on our culture, we chose a title which is appropriate. Being together and talking about different topics is very popular in our community. Somalis generally drink a lot of tea. In Somali language we call it “Shaah” and when there is a get-together, tea is always present. In Finland, Somali women mostly come together by visiting each other’s houses or in community centres. Conversation in Somali is “Sheeko”. We wanted to discuss and reflect with our participants, which is why we chose the title “Shaah & Sheeko”.

As this was a functional thesis, we held a total of 6 sessions. Within the sessions, we applied a variety of methods supporting our objectives to empower adolescents practice self-reflection. The adolescents had activities suitable and appropriate for them that can benefit them during this life stage. The methods applied were well connected to multisensory space, as these methods can be supported through sensory stimulation, e.g. art. Multisensory space encourages active interaction and supports self-expression, which intertwines our methods to the space. Multisensory space also helps in exploring artistic creativity and reflecting on own identity by offering an opportunity to build the space and make it look original. These methods included peer support, art activities, constructive communication and lifespan narration.

Our responsibility was to observe if the multisensory space has helped participants be more confident in their identity, if they felt encouraged to use creativity to express their thoughts and emotions about their identity, if they got an opportunity to practice communication and self-reflection and how did peer support empower participants in embracing their identity.

Objectives of Thesis:

- Observing the identity of the participants in Finland
- Using art as a medium for self-reflection
- Encourage creativity and self-reflection in Multisensory Space
- Reflect on the communication within the Somali community
- Reflecting on traditions and norms, which affect the bi-cultural adolescent

Multisensory Space

According to Laurea (no date), the aim of ELO-project is to encourage the integration of the immigrants in to the Finnish society by improving and promoting the interaction between mainstream population and the immigrants. The main idea behind the methods used by the project is to learn from the society through action and mainly by a method called Multisensory Space, hence this practical method is the main utility of our thesis.

Multisensory Space has been used in several projects and is an established concept and why we chose to do our thesis project in the Multisensory Space in Tikkurila, was because it was a new experience for us and we wanted to learn how to lead a group in a creative environment. We were familiar with the space, because we have had classes in the space and it was always exciting. As a learning environment it is original and innovative.

Since creating the Multisensory Space, several thesis projects have been made and most of the projects focus on the socio-cultural empowerment. Socio-cultural encouragement refers to activities that support the empowerment of individuals or groups and support self-initiative. Socio-cultural stimulation is particularly needed when people's own resources are low. Socio-cultural empowerment aims to motivate, strengthen, and demonstrate individual resources, and to involve the individual. Inspiration supports the fact that a group or individual designs and executes activities that improve their own life situation or environment. Socio-cultural inspiration can support the integration of people into a particular community or society. It is essential to find the common points of the old and the new culture and to work on them in everyday life. (Aistien, n.d)

A good physical learning environment can inspire an individual to learn and take responsibility about learning. The design and construction of the sensory space also functions as an open learning environment in which learners themselves can create a common space by sharing their own expertise and acting as a peer-to-peer network. Multisensory space as a method achieves an experimental, collective and project learning. Multisensory space can be used as a space which helps in reflection and definition of identity. For immigrants of different ages, the multisensory space can act as a producer of good and familiar experiences, and in distinguishing of own identity. Also, people of the mainstream society can conduct a discussion on identity issues, reflecting the importance of a local community, local identity or Finnishness in a globalizing world. (Aistien, n.d)

(kuva: Katja Mielonen)

Sessions

The location of this thesis-project was in Laurea Tikkurila campus in Vantaa. First session was about introducing the project, second session was done in an Art Room in campus. During the session the girls' received a good impression of the art room. This is due to, the art works decorated on the walls and it helped to be inspired for what we were about to do. All participants were painting, the atmosphere was energetic and fun, because they had similar tastes in music.

The activity allowed us supervisors to examine the group dynamic. The painting helped grouping to take place for being an activity that promotes and encourages inclusion. We observed that the girls had positive interaction with each other. The music had a clear effect on the atmosphere. This concludes as art activity worked, because they were able to put their frustration on to the paper. During this session girls had a lot of energy. From the session we concluded that the girls had a strong sentimental attachment to Somalia.

Third session was about building the space together. The space reflected well towards their personal vision of the space. It allowed the girls to work together along with us and allowed us to become closer with them. We could observe their identity as bi-cultural, when they decided to create the space where they split the space into two sections; one half was Somali and the other Finnish. After the construction of the space was finished, we asked how they want us as a group to sit. It was interesting to see that they chose the Somali side. Multisensory space successfully worked as a tool to contemplate identity.

Constructive communication was a method that was not consciously practiced by the girls. The concept is broad and multidimensional. We took the most relevant parts of communication issues, which related to adolescents, family and friends. We wanted to share the most efficient features that can cause a big impact, with just awareness. Multisensory space was simple and intimate, which helped talking about personal issues. This concept helped the participants to learn to be aware of where they lack in communication. The girls mentioned, how useful this method is and will try to implement it into their lives. One of the main observations made was the fact that in our culture sensitivity and vulnerability are dismissed. This constructive communication method helps in embracing our feelings and needs and encourages active interaction through dialogue.

When it came to the wedding theme, the multisensory space worked the best, because it was clearly relevant to the topic and all the aspects were very present (music, clothing, food). One of the best points was that there was a Danish quest attending the session, who offered us external perspectives towards the traditional attitudes on dating and weddings. She pointed out matters, which we were oblivious to recognise, because we took some things for granted, due to being part of this culture. These matters would have not been presented if it weren't for the quest. The subject of the wedding is very broad, and the discussion continued for a long time. The session could have been held more than once to cover it all. Due to the strong interlink of the space to the topic, it established a safe environment to discuss about this topic, that would have not been necessarily discussed in other places, such as school or home.

The sixth session had the strongest relation to self-reflection. The aim was to memorise the past and to think about the future. Through the life narration the girls were able to realise their low and high points, most memorable moments and trying to acknowledge the reasons behind them. The visualisation of their life span, helped them see how they have developed. This method can be used throughout their personal life. We used images of us supervisors to create a slideshow of us over the years in different life stages and it worked as an inspiration for the girls to talk about theirs. Self-reflection is important in building an identity within the Finnish society. It is essential to start the process early. ELO encourages discussion about identity issues, which this session strongly interlinks with.

Peer support was one of the main concepts of the thesis and especially in the art activity session. Participants had same experiences, which helped in creating connection. Multisensory space works well in supporting peer support, because in the process of building the space, the participants and supervisors all work together and participants are able to create new memories and experiences.

Evaluation

During the thesis process, we observed that people have a need for peer support groups. When working with multicultural clients, the current trend is to focus on integrating immigrants, but forgetting the youth that was born or raised in Finland most of their life. It is important not to forget the youth with bi-cultural backgrounds. Problems that are present in many of the bi-cultural youth communities could be decreased through peer support. Nowadays some of the problems present include: identity crisis, feeling excluded, and lacking self-expression.

By creating support groups where both generations could be present can help to create an honest dialogue regarding both the ethnic identity and the identity of the residing country. Having a group consisting of the same ethnicity can help to strengthen the identity of the confused adolescent and in return support the integration of the elders. Or, to gain a better comprehension on how the ethnic youth living in Finland have developed, in contrast to the ones living in the motherland.

Conclusion

We were able to offer a safe and inclusive environment for our participants with the help of the Multisensory space. By building the space, girls and we worked together and created a space, which raised topics about ethnic identity. We connected well with the participants and helped them discuss topics related to the Somali community. We were able to develop an idea, which supports the vision of the Elo-project and add a new perspective, in how to help bi-cultural adolescents embrace their identity. Identity development is a long-term process, but it's beneficial to start the progression as soon as possible. Being aware of own strengths and weaknesses is vital and practising self-reflection throughout one's life can only increase the well-being of the individual.

Multisensory space helped in encouraging active interaction in building the space process, helping in bring up topics by visually seeing pictures or hearing sounds relating to the themes. We believe the Multisensory space works better as transportable, because then it can reach more people in their own environment. We advise future project leads to make the Multisensory Space in a more informal location.

Engaging senses can create an environment that can influence the atmosphere in variety of ways. The multisensory method helped to encourage inclusion, even though people tend to have an impression of adolescents that they can be problematic. An observation we have made, is that bi-cultural adolescents need an environment where they can express their thoughts and feelings safely without judgement. There is a need for programs like these, led by people who have had similar experiences as their target group, as it can encourage the teens to express themselves. Our earlier perceptions about the challenges in our community got re-enforced, due to the teens having experienced similar situations. As we are older than the target

group, we thought things would change and improve over time, only to realise that they have mainly stayed the same. This shows that our ethnic culture is very consistent and persevering. This could be caused due to the religious influence acting as a basis for the interactive patterns of the culture.

The multisensory space can function as an instrument with different target groups, communities, environments, etc. because of its flexibility. Self-reflection, which was an essential part of the thesis, can work as a focal point in improving a person's self-awareness and actions, and through that can affect an entire community. Improving the connection between the parents and adolescents was our main intention in the beginning of the process, but this can be done by initially working with the adolescents and give them the tools to handle the sensitive time they are in currently. Improving the communication and interaction skills of the adolescents early can benefit their lives in the future.

This concept can be developed further by encouraging dialogue between generations and ethnicities. Active interaction in society can decrease exclusion from their peers and their communities. Multi- and Bi-culturalism is an increasing global phenomenon, because of the current events in mass migration, caused by different factors, that create traumas, but also different attitudes and customs, which can flourish in Finland. Therefore, societies need to adapt to different changes and provide different services, that can support the wellbeing of the whole population. The Somali population in Finland has been present for over 30 years, and different ethnicities have started to appear. We emphasise the importance of educating people belonging to minorities, to use their cultural knowledge and combine it with the Finnish professional competences and bring forth a new approaching method in a socio-cultural context.

Thesis in Theseus-database: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2018121421635>

REFERENCES

- Aistien. 2018. Taustaa. Accessed 23 November 2018. <https://aistienmenetelma.net/aistien-menetelma/taustaa/>
- Laurea. 2018. Elämyksillä Osaksi Yhteiskuntaa. Accessed 19 August 2018. <https://www.laurea.fi/tutkimus-kehitys-ja-nnovaatiot/referenssit/hankkeet/elamyksilla-osaksi-yhteiskuntaa>

Taisekwa Sigobodhla, *Social Services Degree Student, Laurea University of Applied Sciences*

Tiina Wikström, *Senior Lecturer, Laurea University of Applied Sciences*

MULTISENSORY SPACE AS A CREATIVE ENVIRONMENT FOR SOCIAL SERVICES THESIS PROCESS

SUMMARY OF TAISEKWA SIGOBODHLA'S THESIS

Multisensory Space (MS) has been used as a creative and innovative open learning environment for several purposes within Laurea University of Applied Sciences (UAS) education over 10 years. It has been a part of different projects both at Laurea and its partner organizations, and, in addition to all the visitors in the MS, it has provided a multitude of opportunities for students to learn more about such themes as identity, multicultural work, sociocultural empowerment and dialogue. As a concept, Multisensory Space allows both theoretical and more hands-on approach and hence it has been a rewarding environment for both practice and thesis development for many Laurea students. Also, it can be actualized as a permanent space or as a mobile version including a tent with projectors. Even lighter one-wall versions can be used.

One of such theses completed by the end of 2018 was created by Taisekwa Sigobodhla, a student of Social Services Degree programme. This program, which is offered in English, has a great variety of students from different cultural backgrounds, and its scope is to educate Social Services professionals who are competent both in the Finnish and global field of Social Services.

The topic of Taisekwa Sigobodhla's thesis was focused on applying Multisensory Space for strengthening children's cultural identity development and providing support for parents in multicultural families. The study focused on supporting the role of participating parents by giving them an opportunity to reflect on their culture while building and participating in Multisensory Spaces that explore different

aspects of culture that are relevant or of interest to them. The core of the multisensory method is the client-oriented approach and the participants in this case were the families and parents who could decide what aspect or aspects of their culture they wished to explore.

This article focuses on some of the findings in Taisekwa Sigobodhla's thesis as well as presenting such theoretical concepts as culture, cultural tools, cultural heritage and cultural identity. Additionally, support for parents, thesis implementation process and the feedback received are discussed. The part of the text introducing the framework is written by Senior lecturer Tiina Wikström followed by summary of Taisekwa Sigobodhla's study below.

About Culture, Cultural Tools and Cultural Heritage

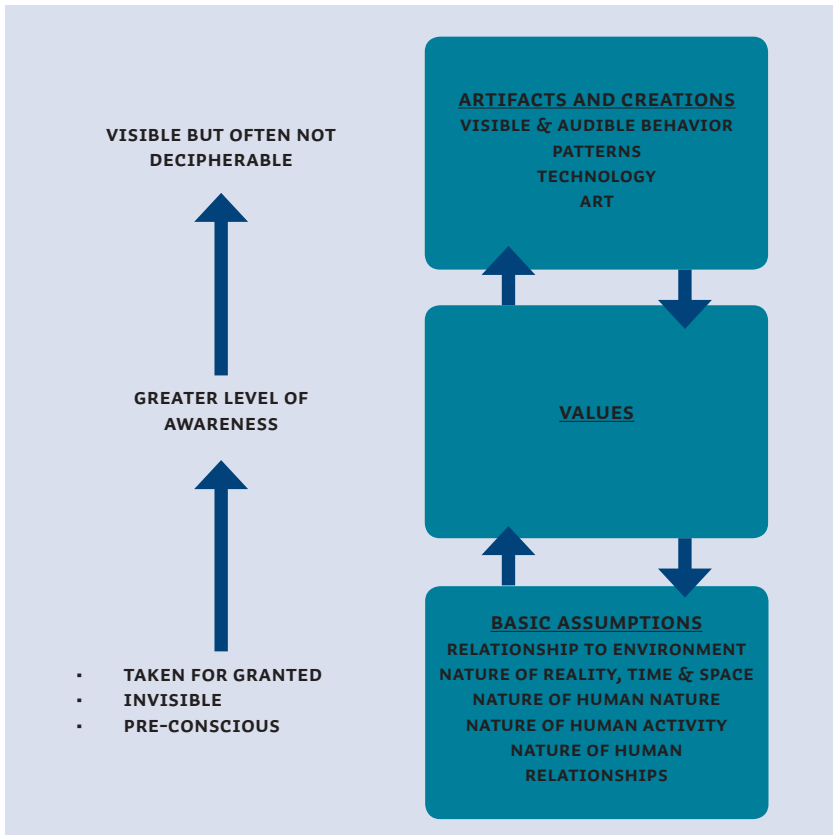
Culture is a complex yet ever-changing phenomenon that is central to our identities as individuals. Culture is both implicit and explicit, and there is a generational and learned aspect to it, while it is also something that is shared and distinctive.

According to Familia Ry (2016) during the period 2008-2014 the number of dual culture couples and families in Finland had grown by 26% to 71 316; a growth being of about 15 000. These figures include different relationships in which one of the partners was born in Finland. The figures for families in which both parents have an immigrant background are also growing.

These couples create a type of "third culture" (Väestöliitto n.d. a); one that is as unique for the couple and family that exist within it. That third culture consists of aspects of the parent's culture that they hold dear and find important to pass onto their children. Part of this process of creating this "third culture" includes reflecting on one's own culture and cultural identity.

Parents with an immigrant background living in Finland need support in their role, as they are the primary teacher of this culture to their children. The role as a teacher or facilitator of cultural learning to one's child takes on an additional challenge when one's home or current place of residence is somewhere else than in your "home" country or place of origin where one would be immersed in the culture in question.

As visualised in figure X, Spencer-Oatey (2012, 4) explains how culture can be observed in three distinct levels. Firstly, it can be seen as the observable artefacts which can be dress code, the manner in which people address each other, smells, feelings, emotional intensity, books etc. (Shein 1990,111 referred to by Spencer-Oatey 2012, 4). Secondly, culture manifests in values and lastly, as basic underlying assumptions. In line with this, Hofstede (1991, 8) also stated that culture is made up of "physically visible" components that have a cultural meaning that is invisible.

Figure 1. *The Levels of Culture & their Interaction (Spencer-Oatey 2012,5) as an adaption of the original by Schein (1984, 4).*

Another aspect of culture is the concept of cultural tools. Cultural tools include language, pictures, models as well as ways of doing things that are passed on generationally. When writing on the topic of cultural tools, Doyle & Palmer (n.d.) refer to Vygotsky’s thinking and writing on “true education” where Vygotsky argues that by giving children a set of cultural tools for thinking and creating, their learning abilities develop. Vygotsky also argues that by using cultural tools, children develop psychological qualities and abilities. And the development of these abilities leads to the development of a child’s personality. Shabani (2016, 2) further highlights Vygotsky’s thoughts in regard to learning and development being based on social interaction. Likewise, during this thesis process, the children of the participating families gained some cultural learning in the Kiva Aamu group, as later elaborated in greater detail. Thus cultural tools are essential to the development of children’s (cultural) identity and their personality as well. In his sociocultural theory, Vygotsky argues that “learning has its basis in interacting with others” (Shabani 2016, 2-3). In this study, an intentional space for such social interactions between parents and children was provided.

Cultural heritage is an additional aspect of culture, and it has been described as different ways in which people live that is expressed and passed along generationally. It includes customs, practices, places, objects, artistic expression and values. Cultural heritage is expressed in tangible and intangible forms. That is to say there are tangible representations of value systems, beliefs, traditions and lifestyles. Intangible heritage takes the form of traditions, oral history, popularly through cuisine, clothing, forms of shelter, traditional skills and technologies, religious ceremonies, performing arts, music, dancing, storytelling; hence these tangible and intangible cultural heritage forms are bound together inseparably. (Culture in Development n.d.)

What stands out in different aspects of looking at culture is the concept of generational inheritance, elements of belonging to a community and this facilitating a sense of identity. It can therefore be argued that the multisensory method is suitable for looking at cultural heritage and appropriate for the target group.

Rogoff (2003, 3) argues that the process of human development can essentially be described as a cultural process in the sense that through cultural tools such as language we become indirectly linked to the lives and experiences of past generations. She also highlights that as a result of current circumstances like globalisation and migration for various reasons, cultural heritage changes from generation to generation. Linked to this, the thesis study looked at how parents with an immigrant background living in Finland could use the multisensory method to create a Multisensory Space or experience based on some aspect of their culture. This was done as a means of supporting the development of a child's cultural identity through the parent having an opportunity to reflect on those aspects of their cultural identity.

Chen (2014) describes cultural identity as "identification with a certain group based on cultural categories", that is to say a sense of belonging. Cultural identity is a sense of belonging to a group and the extent to which one feels that they are a representative of a given culture behaviourally, communicatively, psychologically and sociologically. It consists of values, meanings, customs and beliefs. Chen (2014) further argues that it is constructed and maintained through a sharing of collective knowledge which in this case is traditions, heritage, language, norms and customs.

In addition, Chen (2014) presents that cultural identity is a complex and multifaceted concept, the idea of which has changed through the years from the view that cultural identity is something stable and obvious. However, in the light of globalization it can now be argued to be something that is in a constant state of negotiation and challenges taking place through different communication practices. That is to say that the negotiation of, co-creation and reinforcement of cultural identity takes place through social interactions. (Chen 2014) In terms of the concept of cultural identity, there is the element of common characteristics and ideas which may be markers of a shared cultural identity but there is also the concept of how that culture defines itself in relation to or opposition to other cultures or groups.

Supporting Parents

As the report of Familia Ry (2016) highlights, a majority of the multicultural families in Finland have children and as such the topic of multicultural children and the development of their multicultural identity is one that is relevant in general but also specifically in terms of early childhood education. As such the early childhood education curriculum of Finland (Ministry of Education 2016) views multiculturalism and different forms of cultural diversity as a resource that is worth investing in. This is because the curriculum recognises the right to one's own language, religion and culture as a fundamental right for the child but also by extension the parents. (Ministry of Education 2016, 32-33). In line with these views, in this thesis, the aspect of supporting parents was considered and it was ensured that the collaboration with parents was interactive and client-oriented, catering to the diverse needs of the family.

According to Väestöliitto, in multicultural families two distinct cultures are not coexisting side by side but rather these multicultural families form a third culture. One that is made up of the parts of each partner's culture that they find important and cherish the most. In line with this it is important that parents of multicultural families be supported in exploring the parts of their culture that are important to them and in what ways they would want to pass these onto their children. As such the Graniitti-Klubi as a peer support group was fitting to the aims and objectives of this thesis, as well as those of the ELO project and the process of supporting parents.

Implementation Phase

In this section, the implementation of Multisensory Spaces in the Kiva Aamu group is described by the writer of the Thesis. The overall sessions and times as well as goals are described in table 1. The role of the participating mothers varied somewhat over the course of the sessions.

The collaboration with parents was interactive and client-oriented.

Table 1. Themes for the multisensory sessions

SESSION AND THEME	GOALS
<p><u>INTRODUCTION</u></p>	<p>MEET THE MOMS AND BABIES THAT PARTICIPATE IN KIVA AAMU. INTRODUCE MYSELF AND TELL THEM MORE ABOUT MY THESIS WORK AND WHAT I WOULD LIKE TO DO WITH THEM IN THE NEXT 5 KIVA AAMU SESSIONS. BRAINSTORM TOGETHER WITH KIVA AAMU COORDINATOR AND ROUGHLY PLAN UPCOMING SESSIONS.</p>
<p><u>ZIMBABWE: PARTS OF MY CULTURE</u></p> <p>EXAMPLE OF ZIMBABWEAN CULTURE</p>	<p>INTRODUCTION TO MULTISENSORY METHOD. GET FAMILIAR WITH THE METHOD. SEE IT IN PRACTICE. INTRODUCE MYSELF START DISCUSSION AND PLANNING AROUND UPCOMING SPACES</p>
<p><u>STORYTELLING</u></p> <p>STORY OF GOLDILOCKS AND THE THREE BEARS</p>	<p>REFLECT ON THE ROLE OF STORYTELLING IN OUR CULTURES. ROLE OF STORYTELLING WITH YOU AND YOUR CHILDREN TO A LESSER DEGREE: IN YOUR CULTURE WHAT IS THE RELATIONSHIP WITH FORESTS/ NATURE?</p>
<p><u>STORYTELLING (CONTINUED)</u></p> <p>STORY CHARACTERS, THEMES, SETTINGS IN DIFFERENT STORIES AND DIFFERENT CULTURES</p>	<p>REFLECTING ON TYPICAL CHARACTERS THAT WE COME ACROSS IN STORYTELLING (TRAVELLERS AND THEIR TALES, GUARDIANS, THE BEAUTIFUL DAMSEL, “PRINCES” THAT SAVE THE DAY, STEP MOTHERS); LOOKING AT TYPICAL RUSSIAN STORYTELLING WHAT KINDS OF CHARACTERS AND LESSONS ARISE FROM THESE. PARTICIPANTS’ VIEWS ON THESE.</p>
<p><u>MUSIC AND MUSICAL PLAY</u></p> <p>TRADITIONAL FINNISH, RUSSIAN, ZIMBABWEAN SONGS AND MUSICAL PLAY WITH INSTRUMENTS.</p>	<p>LOOKING INTO THE CULTURAL DIFFERENCES AND REMINISCING ABOUT TRADITIONAL CHILDREN’S MUSICAL PLAY FROM THEIR CHILDHOOD. BRAINSTORMING FOR FINAL SESSION.</p>
<p><u>RUSSIAN NEW YEAR CELEBRATION</u></p> <p>HOW OLD NEW YEAR AND NEW NEW YEAR IS CELEBRATED</p>	<p>STUDYING HOW THE RUSSIAN NEW YEAR PERIOD IS CELEBRATED, THE TRADITIONS IN THE COUNTRY, IN THEIR FAMILIES WHILST GROWING UP IN RUSSIA AS WELL THEIR CELEBRATIONS AND TRADITIONS NOW WITH THEIR FAMILIES LIVING IN FINLAND. PARTICIPANTS BRING SOMETHING FOR THE MULTISENSORY SPACE. IDEAS ON WHAT THE SPACE WILL LOOK LIKE. ANSWERING QUESTIONS. SHARING ABOUT THEIR EXPERIENCES. SHARING MUSIC. FEEDBACK SESSION</p>

Sample sessions

In this section, some of the different sessions with their multisensory elements are described in more detail and visualized in the Tables below. For Zimbabwe space, the mobile tent was used. Two mothers attended this session. Both of them were new to the group. As it was the first time that the multisensory tent was built at Graniitti-Klubi, the staff were interested to see it and participated as well.

For this space, I used my own reflections on the different aspects I feel are important to me from my culture. I used many different cultural elements such as food, stories, celebrations (weddings and funerals), dance, music, religion, life in rural areas in comparison to urban areas, soccer and cricket, markets as well as how people spend their free time. This was done to show the mothers that in the upcoming sessions the aspects studied could be varied and personal to them and their interests. All the participants showed interest in the space and we had long discussions.

Table 2. *Plan for Zimbabwe session: Parts of my culture.*

<p>TASTE</p> <p>- ORANGES</p>	<p>SOUNDS</p> <p>- MUSIC (ZIMBABWEAN ARTIST OLIVER MTUKUDZI)</p>
<p>SIGHT</p> <p>-SLIDESHOW OF PICTURES DEPICTING DIFFERENT ASPECTS OF THE CULTURE (COMMUNITY, FOOD, BARBEQUES, CRICKET AND SOCCER, MARKETS, RURAL LIFE V URBAN LIFE, MUSIC, INSTRUMENTS, DANCE, WEDDINGS, STORYTELLING, NATURE, RELIGION.</p>	<p>SMELL</p> <p>-AQUEOUS CREAM -HERBAL CREAM -SPICES</p>
<p>TOUCH</p> <p>-DASHIKI DRESS, BRAIDING HAIR, BEADS, HANDBAGS -COOKING STICK, BASKETS, MATERIALS, WOVEN BASKETS</p>	

For storytelling session, there were five mothers and their children participating. The theme of the space was an in-depth continuation of storytelling that looked at characters in stories like animals and the characters they are usually assigned and how this differs from culture to culture. We also explored travellers' tales, guardians, the role of the simpleton/ fool, stepmothers, beautiful damsels that need saving. These served as common features in storytelling and were the base of discussions. Discussions focused on how these features differ between cultures but also how they have changed over time as a result of such developments as feminism. The mothers used typical or traditional Russian stories as the basis of the discussion and also the lessons communicated by stories and how the mothers viewed these were studied.

Table 3. Plan for storytelling session

TASTE -RICE PORRIDGE -CINNAMON SUGAR	SOUNDS -MUSIC (INSTRUMENTAL SOUNDTRACK OF CHILDREN’S MOVIES)
SIGHT -SLIDESHOW OF PICTURES OF DIFFERENT ASPECTS OF STORY-TELLING ASPECTS LIKE ANIMALS, TRAVELLERS AND THEIR TALES, GUARDIAN FIGURES IN STORIES, CHARACTERS LIKE SIMPLETONS, FOOLS, BEAUTIFUL PRINCESSES AND PRINCES THAT SAVE THE DAY, EVIL STEP MOTHERS. -STORYBOOKS -THROWS AND BLANKETS FOR A COSY SETTING	SMELL -RICE PORRIDGE -CINNAMON
TOUCH -STORYBOOKS	

For the final session, a Multisensory Space with the theme of the Russian New Year celebrations was created. Some of the aspects that we looked at were food, decorations, the many traditions around the celebrations and how they differ from region to region, also the difference between rural areas and urban areas, as well as the differences in how the mothers in attendance and their families carry on these traditions. There was also a discussion around the history of the celebrations and the religious element.

The mothers were asked about their earliest memories of celebrating the New Year and that holiday period overall. What the celebration looks like for them now, and also how that differs from what it was like in their childhood as well as that of their parents. Also, what traditions were important to them, how did they learn about these, and what were the traditions they hoped to pass on to their children. The mothers took great pride in sharing their personal stories around the celebration as well as explaining and teaching different aspects of their culture in regards the New Year Celebration. The discussion was in depth and seemed interesting to everyone.

The feedback discussion led one of the mothers whose children were now adults in Finland sharing her experiences about some of the challenges she had personally faced teaching her children her culture. This opened up a long discussion between the mothers and the coordinator.

Table 4. Plan for Russian New Year celebrations session.

<p>TASTE</p> <p>SATSUMAS CHOCOLATE COFFEE TRADITIONAL RUSSIAN TREAT.</p>	<p>SOUNDS</p> <p>MUSIC TRADITIONALLY PLAYED AT CHRISTMAS AND NEW YEAR (TCHAIKOVSKY) SAMPLE OF NEW YEAR'S SPEECH BY RUSSIAN PRESIDENT. PART OF THE MOVIE THE IRONY OF FATE OR HAVE A NICE BATH (1975)</p>
<p>SIGHT</p> <p>PICTURES YOLKA (RUSSIAN CHRISTMAS TREE)</p>	<p>SMELL</p> <p>SATSUMAS COFFEE TRADITIONAL BAKERY TREATS</p>
<p>TOUCH</p> <p>YOLKA, CANDLES</p>	

Feedback

As part of the final multisensory session, feedback from the mothers was asked. The mothers appreciated that the spaces were something that they could take part in with their children. They also expressed that they thought it was a good way to explore different aspects of culture as one picture led to a discussion about many things that may not have been obvious or expected. One mother used the example of the picture of the forest from the session on storytelling that was built around the story of Goldilocks and the three bears. This picture of the forest had led to a discussion about Hansel and Gretel and how the story was basically about parents deciding to abandon their children in a forest. This was followed by a discussion on how the mothers felt about such sensitive topics in storytelling. The mothers felt that the discussions during each session had provided an opportunity to think about their culture and what they wanted to share with their children. They would have hoped for more people to join the sessions as they would have been interested in to hear different points of view and how things are done in other cultures.

When asked what they particularly liked about the method they mentioned the screen with pictures. And the portion of the session which had been a “presentation”, that is the pictures, story or songs combined with questions that guided the discussion. One mother said she enjoyed talking and sharing experiences.

Having the discussion based on the different points of view or differences between cultures helped to open up the discussion. It also helped to look at the issues in a different and sometimes new way. Some of the issues included the mothers thinking about how children choose or develop their relationship with and to a culture. Also, what were the things that influenced children to accept or value certain things in one culture as compared to another. The mothers had also considered how parents, day-cares, schools and society affected this process as well as to what extent a child should be guided to appreciate their parent’s culture.

One of the challenges during the sessions was the language barrier as the coordinator had to translate what everyone else was saying and big parts of the conversation was missed. Also knowing when to move the discussion along was difficult whilst outside the tent and also because of the language barrier.

The ideas for the space were interesting to the visitors. For example, the idea for the final session on the Russian New Year came fully from the mothers. The purpose of this thesis was to create a multisensory experience and hope for discussion to grow naturally from that. This also happened. Participants asked many questions (what life is like in rural areas, religion, my family’s experiences and so on) and they were genuinely interested in the culture and my personal experience of issues of cultural identity. This really served the purpose of introducing both myself and the method to participants.

Having access to online info during the sessions was useful as I could look up additional things that came up during the discussion easily. For instance, during the discussion a question came up about a Blair toilet and about location of a place, so in this case it was easier to show a picture of that and a map, especially when there was a language barrier as well.

During the music session, we managed both to cater to the children fully whilst also focusing on supporting their mothers through the discussion. This was easy to do as the songs and instruments were appealing to the children and there was always a suitable interlude to discuss children's songs and childhood memories. From a practical perspective, the instruments were of great interest to this age group of children. Also having the lyrics of the music on the screen helped mothers in participating more as they could sing along.

The mothers were able to participate by sharing music, movies and shows that they watch during the holiday period from the internet. This session also saw the most participation from the mothers. The fact that we knew each other better now was evident in the conversation, as questions were set around their memories and what traditions were important to them. Less time for presentation was needed as the discussion flowed naturally. The MS had met its goal by facilitating discussion where the mothers could get peer support. Also, the MS was a beneficial methods in terms of reminiscing. This was highlighted in the discussions – the connection between one's own childhood and who they are or see themselves as a parent was frequently brought up.

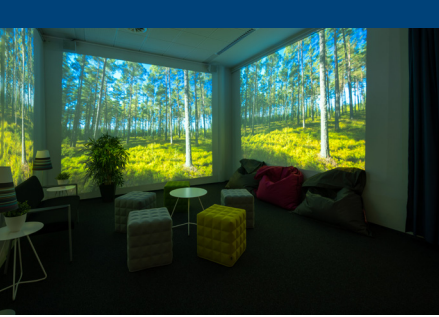
In conclusion, this study and the feedback from the participating parents showed that this method can be adapted and used in similar mother- baby (child) groups. One adaptation possibility would be to have a longer-term multisensory theme or project for a group to work with. This concept could also be used by day-cares with families who have older children, as it supports the child's identity negotiation. It could also facilitate cooperation between the day-care staff and parents in terms of supporting child's identity formation. Also, it could be a concrete way for parents to be involved and participate in their child's life at day-care. The other children in such group would also be simultaneously learning about other cultures. The method also supports the concept of "small group" activities in day-cares. However, this would require time, resources and commitment from day-care staff. Many studies have been carried out on supporting children with an immigrant background in the day-care system, and this beneficial and inexpensive method could easily be adapted for such purposes. The impact of culture on our identities and the importance of generational learning was something that was clearly demonstrated during this thesis project.

REFERENCES

- Chen, V. 2014. Cultural Identity. Accessed 24 August 2018.
<https://centerforinterculturaldialogue.files.wordpress.com/2014/07/key-concept-cultural-identity.pdf>
- Culture in Development. No Date. What is Cultural Heritage? Accessed 21 August 2018.
<http://www.cultureindevelopment.nl/Cultural-What-is-Cultural-Heritage>
- Doyle, G & Palmer, S. No Date. Viva Vygotsky! Freedom of Thought. Accessed 21 August 2018.
<http://www.keytolearning.com/viva-vygotsky-freedom-of-thought/>
- Familia Ry. 2016. Kahden kulttuurin parit ja perheet Suomessa – tilastokatsaus 2014. Accessed 21 September 2018.
<http://www.duoduo.fi/kirjasto/kahden-kulttuurin-parit-ja-perheet-suomessa-tilastokatsaus-2014>
- Hofstede, G. 1994. Cultures and Organizations: Software of the Mind. London: HarperCollins Business.
- Ministry of Education. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman Perusteet 2016. Accessed 18 November 2018.
<https://www.oph.fi/download/179349-varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2016.pdf>
- Rogoff, B. 2003. The Cultural Nature of Human Development. New York: Oxford University Press.
- Shabani, K. 2016. Applications of Vygotsky's sociocultural approach for teachers' professional development. Journal of Cogent Education, 3(1) ,1-11. Article from ProQuest. Accessed 01 November 2018.
<https://search-proquest-com.nelli.laurea.fi/central/docview/2127123831/>

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Kuparinen, K. & Rätty M. (toim.)

ELÄMYKSILLÄ OSAKSI YHTEISKUNTA - HANKKEEN SATOA

Tässä julkaisussa esitellään Aistien-menetelmän sovelluksia oppimisen ja kotoutumisen tueksi. Niitä on kehitetty ELO – elämyksillä osaksi yhteiskuntaa -hankkeessa vuosina 2016 – 2018. Julkaisun artikkeleissa hankkeen toimijat Laureasta, Espoon kaupunginkirjastosta ja SPR:stä kertovat kokemuksiaan menetelmän käytöstä.